RUDIMENTA HISTORICA,

Sive brevis, facilisque

METHODUS

Juventutem Orthodoxam notitia historica imbuendi,

PRO GYMNASIIS SOCIETATIS JESU.

AUCTORE

Ejusdem Societatis Sacerdote.

OPUSCULUM QUINTUM,

De Regnis, aliisque Orbis Provinciis.

Cum Privil. Sacræ Cæs. & Apostolico-Regiæ Majestatis.

TYRNAVIÆ,

TYPIS COLLEGII ACADEMICI SOC. JESU,

ANNO MDCCLXXII.

PRÆFATIO.

CUm Geographia alter Historiæ sit oculus, nec parum lucis afferat Poësi, quintum hoc Opusculum Geographicum eorum potissimum usui destinandum censuimus, qui in Gymnasiis nostris quintæ Classi sunt adscripti: ac proinde Historiæ simul ac Poëticæ peculiarem dant operam. Equidem haud desunt, hoc præsertim tam erudito seculo, Libri, & Institutiones Geographicæ, omnibus sane numeris absolutæ. Verum ob id ipsum ad tyronum captum minus sunt accommodatæ. In prima tamen Opusculi hujus parte Quæstiones quasdam Mathematicas de Geographia præmittendas duximus; non ut in iis enodandis, accuratiusque excutiendis multum laboris ac temporis ponant Discipuli; sed ut rudi saltem rerum istarum notitia imbuti, quæ in altera ejusdem Opusculi parte proponuntur, facilius possint comprehendere. Plurima porro hic prætermittuntur, quæ alii Geographi fuse recensent: ne Poëseos tyrones, pluribus alioquin occupationibus scholasticis distenti, nimia rerum mole obruantur. Unde quod alias semel atque iterum præfati sumus, hic denuo juvat repetere, nimirum: Opuscula hæc nostra omnia nil nisi Rudimenta ac Progymnasmata quædam esse, quibus Juventutem nostram Gymnasticam ad decretoria Academicorum certamina præparamus, atque instruimus.

RUDIMENTA GEOGRAPHICA.

PARS I.

De Globo.

CAPUT I.

De Globo ejusque partibus generatim.

1. *Quid eſt Geographia?*

GEographia a γῆ *terra*, & γράφω *ſcribo*, nomen trahens, deſcriptio terræ eſt.

2. *Ecquod Geographiam inter & Coſmographiam diſcrimen?*

Coſmographia non terram tantum, ſed mundum hunc aſpectabilem univerſum, quidquid nempe cœli, terræque ambitu continetur, deſcribit.

3. *Quid eſt Sphæra armillaris?*

Inſtrumentum eſt mathematicum ex variis circulis, armillarum inſtar artificioſe inter ſe inflexis, coagmentatum, cœlum ſimul terramque referens.

4. *Quid eſt Globus artificialis?*

Eſt effigies quædam Globi naturalis, ſeu tereſtris, ſeu ſyderei.

5. *Quot circuli primarii in Sphæra æque ac Globo utroque numerantur?*

Decem: ſex nempe maximi, ſive majores: & quatuor minores.

6. *Quinam majores ſex?*

Æquator, Horizon, Meridianus, Zodiacus, Colurus Æquinoctialis, & Colurus Solſtitialis; qui duo tamen ad inſtitutum noſtrum minus ſunt ſcitu neceſſarii. O-

mnes

omnes hi circuli dividunt Globum in duas partes æquales.

7. *Quinam minores quatuor?*

Duo Tropici, & totidem Polares: qui Globum in duas secant partes inæquales.

8. *Quot gradus circulus quisque complectitur?*

Trecentos & sexaginta.

9. *Quid quadrans est? quid semicirculus, & Hemisphærium?*

Quadrans quarta circuli pars est: Semicirculus sive Hemicyclus est circulus dimidiatus: Hemisphærium autem dimidium sphæræ.

10. *Quid est centrum?*

Est punctum in sphæra aut circulo medium; a quo omnes lineæ ad peripheriam ductæ sunt æquales.

11. *Quid est Diameter? Quid Semidiameter?*

Diameter a διά per & μετρέω *metior*, est recta quæcunque linea per centrum ducta, & in utraque circuli superficie terminata; cujus dimidium dicitur Semidiameter.

12. *Quid sunt lineæ, & circuli paralleli?*

Qui æquali undique spatio abs se invicem distant.

13. *Quot sunt circuli paralleli in Globo?*

Quamquam plurimi hujusmodi circuli describi possint, ad confusionem tamen vitandam octoni ab Æquatore ad Polum Arcticum, totidemque ad Anctarcticum per denos quosque Meridiani gradus duci solent; ut gradus eo distinctius numerari, ideoque terræ latitudo dignosci possit.

14. *Cur Globi figura rotunda est?*

Quia terra, quam repræsentat, pariter rotunda est.

15. *Unde vero constat, terram esse rotundam?*

Ex Eclipsibus, præcipue Lunaribus: ubi terra umbram rotundam projicit in Lunam: id quod fieri haud posset, nisi terra pariter rotunda esset.

16. *Cur montes præalti nil obstant terræ rotunditati?*

Quia hi, cum toto terrarum orbe comparati, sunt instar arenularum, Globo adhærentium.

17. *Quid sunt Poli, & Axis mundi?*

Cum corpora cælestia motu continuo & velocissimo ab Oriente in Occidentem quatuor & viginti horarum spatio circumagantur, necessario Meridiem ac Septentrionem versus duo debent esse puncta immobilia, in quibus tanquam cardinibus cæli machina circumvolvatur. Hæc puncta, sive cardines vocantur Poli a πολέω verto. Linea porro ab uno Polo ad alterum imaginatione nostra per terræ centrum traducta vocatur *Axis mundi*; sicut enim rota circum axem, ita cœlum circum lineam illam imaginarum vertitur rotaturque, terra semper manente immota.

18. *Quid sunt Poli?*

Duo, Arcticus ab ἄρκτος *ursa*, sive Borealis, & Antarcticus sive Australis. Ille semper supra, hic semper infra nostrum Horizontem fixus hæret.

CAPUT II.

De Æquatore, & Zodiaco.

1, *Quid est Æquator?*

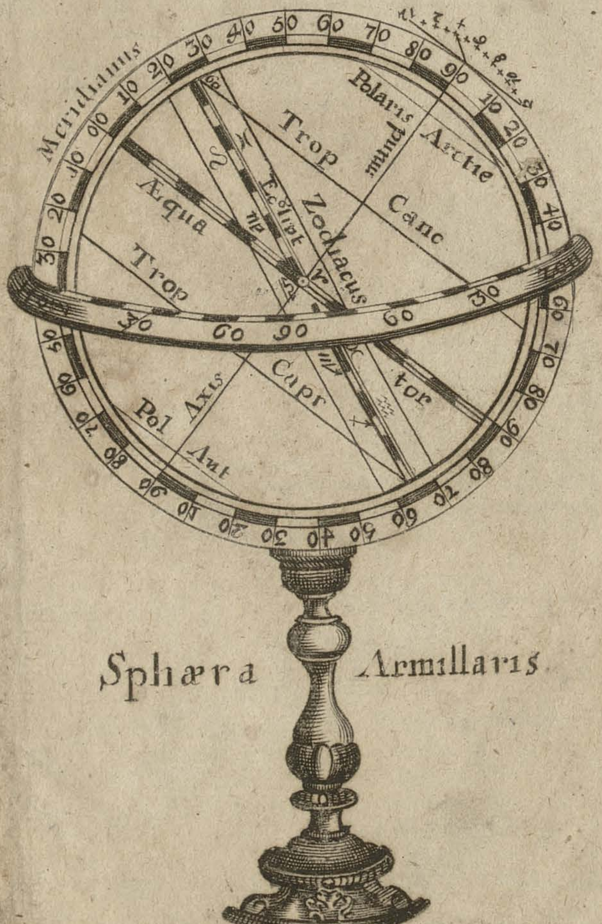
Est circulus maximus, ab utroque Polo æqualiter, hoc est gradibus nonagenis distans, Globumque in duo hemisphæria, Boreale & Australe dividens. Dicitur quoque *Æquinoctialis*; quia Sole Æquatorem attingente, dies noctibus sunt æquales. Hunc nautæ *lineam* appellant.

2. *Quid est Zodiacus?*

Zodiacus a ζώδιον *animal*, est latus ille circulus in Sphæra, ex obliquo bis intersecans Æquatorem, a quo ex una parte septentrionem versus usque ad Tropicum Cancri, ex altera versus meridiem usque ad Tropicum Capricorni declinat.

3. *Quid est Ecliptica?*

Est circulus per medium Zodiacum ductus: qui etiam *orbita*, seu via Solis dicitur: quia per hunc Sol quotidie uno prope gradu ab Occidente Orientem versus

Sphæra Armillaris

ſus progreditur, donec duodecim Zodiaci ſigna peragrando curſum annuum trecentis ſexaginta quinque diebus & ſex ferme horis abſolvat. Ecliptica porro dicitu ab ἐκλείπω *deficio*, quia in hac fiunt eclipſes Solis & Lunæ, quoties in eadem ſibi vel occurrunt, vel opponuntur.

4. *Quænam duodecim illa ſigna?*

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Prima ſex dicuntur Borealia, poſteriora Auſtralia. Ex his ſigna verna ſunt: Aries, Taurus & Gemini. Æſtiva: Cancer, Leo & Virgo. Autumnalia: Libra, Scorpius & Arcitenens. Hyemalia. Caper, Amphora & Piſces.

5 *Cur Zodiacus in Globo quoque terreſtri deſcribitur?*

Tametſi & hic & alii circuli in cœleſti potius Globo mente & cogitatione noſtra deſcribi ſoleant, tamen terreſtri quoque Globo reſpondent. Ac Zodiacus quidem hyemis, Æſtatisque viciſſitudines, dierum ac noctium incrementa, aut decrementa, item ubi, quo, quantoque tempore Sol quorumdam populorum vertici recta incumbat, ob oculos ponit &c.

CAPUT III.

De Meridiano.

1. *Quid eſt Meridianus?*

Eſt circulus maximus, qui per utrumque Polum transiens Æquatorem ex tranverſo interſecat, orbemque in duo Hemiſphæria, Orientale nempe & Occidentale æqualiter dividit. Dicitur Meridianus, quod Sol diurno motu ab ortu in occaſum tendens, ut primum attigerit hunc circulum, omnibus ſub eodem Meridiano Boream vel Auſtrum verſus poſitis, meridiem afferat.

2. *Qua ratione, & cur Meridianus mutabilis est?*

Licet in Globo æneus ille circulus perstet immobilis tamen si Globus vel tantillum Ortum aut Occasum versus moveatur, alius continuo erit Meridianus; ut proinde, quot in Æquatore puncta, tot possint esse Meridiani: quorum omnium vices obit immobilis ille circulus.

3. *Quot Meridiani Globo inscribi solent?*

Sex & triginta per denos quosque Æquatoris gradus ducuntur; quorum unus dicitur *Meridianus primus*; quia ab hoc initium fit numerandi gradus longitudinis ab Occidente Orientem versus. Hunc alii per Insulas Azores, alii per Hesperides sive Promontorii viridis, alii per Insulas Canarias, Tenerifam, Palmam, vel Ferri &c. ducunt.

4. *Quid est Circulus horarius in sphæra, vel Globo?*

Est parvus ille circulus Meridiano infixus, inque horas bis duodenas distributus cum indice mobili, qui si rite aptetur, monstrat, quota ubique terrarum sit hora.

CAPUT IV.

De Horizonte.

1. *Quid est Horizon?*

Horizon ab ὁρίζω *definio, termino*, est circulus maximus, universam mundi sphæram ita dividens, ut alterum hemisphærium super terram exstet, alterum sub terra condatur. Et hunc in Globo exhibet latus ille circulus ligneus, totum Globum ambiens, cui inscribi solent 32 Venti, ac proinde omnes plagæ mundi: item Calendarium Romanum & 12. signa cœlestia, in tricenos singula gradus distributa, ut inde inquiri possit, quoto in gradu cujusque signi Sol qualibet die assignata consistat.

2. *Quod præcipuum Horizontis officium?*

Ortum & Occasum Solis, ac proinde dierum & noctium quantitatem & varietatem ostendit.

3. *Quid nominis est Zenith, & Nadir?*

Zenith nomen Arabicum, Latinis est cæli punctum, cujusque vertici recta incumbens. Nadir contra est punctum e diametro oppositum, Antipodum cervicibus imminens. Illud quoque vocari solet *punctum verticale*, hoc punctum *pedale*.

4. *Cur Horizon circulus est mutabilis?*

Sicut Meridianus æneus omnium Meridianorum, ita Horizon ligneus in Globo vicem supplet omnium Horizontium, qui ad minimam loci mutationem pariter mutantur, non quidem physice, & ad oculum, sed mathematice & secundum rationem. Unde duplex est Horizon: sensibilis, sive apparens, & intelligibilis, sive verus. Prior est omnis ille terræ, cælique tractus, qui in patenti campo undique in oculos incurrit, ita ut cœlum terræ circumcirca adhærere videatur. Posterior est circulus ille maximus, qui imaginatione nostra per centrum terræ transiens, totam mundi sphæram in duo hemisphæria superius, & inferius dividit.

CAPUT V.

De Tropicis.

1. *Quid sunt Tropici?*

Sunt circuli minores; ab æquatore tres & viginti gradus cum 30. minutis distantes, ultra quos Sol nunquam progreditur; sed ut primum illuc pervenerit, mox cursum sistens retrorsum se convertit; quamobrem Tropici a Græco verbo τρέπω *verto* vocantur.

2. *Quot sunt Tropici?*

Duo: Tropicus nempe Cancri, sive æstivus: & Tropicus Capricorni, sive hybernus,

3. *Quis cursus Solis annuus?*

Ineunte vere annoque Astronomico, trium mensium spatio ab Æquatore Septentrionem versus Sol progreditur ad Tropicum Cancri: ab hoc totidem mensibus regreditur ad Æquatorem, indeque tertio trimestri Au-

ſtrum verſus ad Tropicum Capricorni: a quo quarto trimeſtri revertitur ad Æquatorem & principium Arietis.

CAPUT VI.

De circulis Polaribus.

1. *Quid ſunt circuli Polares?*

Sunt duo circuli minores, tribus & viginti gradibus & 30 minutis a ſuo quisque Polo diſtantes: quorum alter, qui Polum Arcticum ambit, Arcticus ſive Borealis, alter vero, qui Polo Arctico opponitur, Antarcticus ſive Auſtralis appellatur.

2. *Num hi aliique circuli a nobis deſcripti re ipſa in cœlo, terrave inveniuntur?*

Minime: ſed ſola ratione & imaginatione eos concipimus.

3. *Quem in finem iidem fuere excogitati?*

Ut eorum adminiculo Globi partitionem facilius animo concipere poſſimus & comprehendere.

CAPUT VII.

De quatuor mundi Cardinibus ſive Plagis.

1. *Quænam quatuor Plagæ ſeu Cardines mundi?*

Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies, quas omnes Æquator & Meridianus in Horizonte deſignat. Oriens quoque dextra, & Occidens læva mundi Plaga a Geographis appellantur.

2. *Quæ Plagæ intermediæ?*

Hæ quaternis illis Plagis cardinalibus interjacent, ſuntque univerſim duodetriginta; e quibus itidem quatuor præcipue attendi debent: Oriens nempe & Occidens æſtivus, ubi Sol in Solſtitio æſtivo oritur & occidit. Oriens item & Occidens hyemalis, ubi Sol in Solſtitio hyemali oritur & occidit. Omnibus his Pla-

gis

gis respondent venti, quorum quatuor cardinales, & 28. intermedii, universim 32. numerantur,

CAPUT VIII.

De Longitudine & Latitudine locorum.

1. *Quid est Latitudo loci?*

Est distantia loci ab Æquatore versus Polum Arcticum, vel Antarcticum. Illa Borealis, hæc Australis est Latitudo.

2. *Quid est Longitudo loci?*

Est distantia cujusque loci a primo Meridiano ortum versus usque ad Meridianum loci.

3. *Unde initium ducitur numerandi gradus Latitudinis & Longitudinis?*

1) Gradus Latitudinis numeramus in Meridiano incipiendo ab Æquatore Polum versus. 2) Gradus Longitudinis numeramus in Æquatore, incipiendo a primo Meridlano, & ab Occidente Orientem versus progrediendo.

4. *Undenam appellatio Latitudinis & Longitudinis?*

Licet Globus per se nec latitudinem habeat, nec Longitudinem, quia tamen spatium terræ nobis cognitæ occasum inter & ortum a Lusitania per Europam & Asiam ultra Sinas protensum longius est, quam alterum ab ultimis Sueciæ finibus usque ad extremam Africæ oram Meridiem versus porrectum, ideo illud *Longitudinem*, hoc vero *Latitudinem* appellabant veteres.

5. *Quid est elevatio, sive altitudo Poli?*

Est Poli ab Horizonte distantia quæ, semper Latitudini loci æqualis est; nam quot gradibus vertex loci ab Æquatore, totidem Polus ab Horizonte distat.

6. *Quæ Poli altitudo sub Æquatore habitantibus? Et quid est Sphæra recta?*

Illis nulla esse potest Poli altitudo, cum uterque Polus Horizonti incumbat, ac proinde nemo attollatur. Atque hic situs Globi Sphæra recta appellatur. quando

nempe

nempe uterque Polus Horizonti: & Æquator vertici incumbit.

7. *Quam Poli altitudinem haberent, si qui sub Polis ipsis habitarent? Et quid est Sphæra parallela?*

His summa esset altitudo Poli, utpote qui recta vertici immineret; Æquator autem & Horizon ibi concurrerent, essentque paralleli, ac proinde Sphæra Parallela.

8. *Quam demum Poli altitudinem habent, qui neque sub Polo, neque sub Æquatore, sed utrique oblique interjacent? Et quid est Sphæra obliqua?*

His alia, atque alia est Poli altitudo: prout nempe a Polo minus, magisque sunt remoti. Quo propinquior autem regio quædam Polo est, eo major ibi est altitudo Poli. Omnis porro hic Globi situs Sphæra obliqua dicitur.

CAPUT IX.

De Zonis.

1. *Quid sunt Zonæ?*

Sunt spatia quædam, seu circuli lati, Æquatori paralleli, inter 2. Tropicos & Polares circulos comprehensi, quibus veluti cingulis & fasciis totus Globus terrestris circumdatur & cingitur.

2. *Quæ sunt Zonæ.*

Quinque a Geographis numerantur. Duæ frigidæ, Septentrionalis & Australis. Duæ temperatæ, itidem Septentrionalis & Australis, & una torrida.

3. *Quæ sunt Zonæ frigidæ?*

Quæ inter circulos Polares & Polos ipsos locatæ, ob Solis diuturnam absentiam, & remotionem nimiam immodico frigore vexantur.

4. *Quæ sunt Zonæ temperatæ?*

Quæ Tropicos inter ac Polares circulos, quasi in medio, frigus inter & calorem positæ sunt; unde & temperatæ dicuntur.

5.

5. *Quid est Zona torrida?*

Est ſpatium inter duos Tropicos comprehenſum, & ab Æquatore bifariam diviſum, cujus pars, quæ ad Septentrionem vergit, Torrida Borealis, quæ ad plagam Meridionalem, Auſtralis dicitur.

6. *Cur vocatur torrida?*

Quod continuo Solis, nunquam id ſpatium egredientis, ardore quaſi torreri, atque idcirco a nemine inhabitari poſſe olim putabatur. Verum paſſim a mortalibus incolitur, longioris temperie noctis, crebrisque imbribus nimium calorem mitigantibus.

CAPUT X.

De diverſis anni temporibus in diverſis Zonis.

1. *Quæ anni tempora Zonæ torridæ incolis accidunt?*

Qui ſub ipſo Æquatore habitant, duas quotannis habent æſtates: quia Sol bis eorum vertici incumbit; & duas quaſi hyemes: quando nempe Sol verſus Tropicos recedit.

2. *Quænam anni mutationes in Zonis frigidis?*

Hic ob minimam Solis remotionem perpetua fere hyems eſt, frigusque ingens.

3. *Quæ anni, temporumque viciſſitudines accidunt Zonæ temperatæ incolis?*

His quatuor ſunt anni tempora: Hyems nempe, Ver, Æſtas, & Autumnus.

4. *In qua Zona continetur Germania, & Ungaria?*

In Zona temperata Septentrionali.

5. *Quando noſtris in regionibus initium eſt Hyemis, Veris, Æſtatis & Autumni?*

Hyems initium ſumit 22. Decembris, quando Sol Tropicum, & ſignum Capricorni attingit. Ver autem 21. Martii, quando Sol Æquatorem & punctum Arietis ingreditur. Æſtas vero 22. Junii, quando Tropicum & ſignum Cancri; Autumnus demum 23. Septembris, quando Sol ad Æquatorem reverſus, ſignum Libræ ſubit

CA.

CAPUT XI.

De Climatis.

1. *Quid est Clima?*

Clima a κλίνω *inclino*, minor Zona, sive terræ spatium est, duobus parallelis comprehensum: in quo dies longissimus dimidia semper hora crescit. Hæc porro Climata ab Æquatore ad circulos Polares gradatim descendunt, ita ut inter Parallelum extremum unius, & extremum alterius Climatis, dies longissima differat semihora. Quo propius tamen hæc Climata ad circulos Polares accedunt, eo sunt contractiora. Nam Clima primum & Æquatori proximum gradus 8. & 25. minuta, in Meridiano numeranda, sequentia gradus semper pauciores, postrema vero non nisi minuta aliquot, eaque identidem pauciora latitudine sua continent.

2. *Quot sunt Climata?*

Quatuo & viginti Septentrionalia, & totidem Australia. Cum enim ab Æquatore, ubi dies perpetuo est 12. horarum, usque ad circulum Polarem, ubi dies longissimus est 24 horarum, dies crescat horis duodecim sive 24. semihoris, totidem hodierni Geographi numerant Climata. A circulo vero Polari ad ipsum usque Polum sex alia Climata statui possunt; in quibus differentia non est semihorarum, sed mensium; ut nempe in fine primi Climatis dies longissimus sit unius mensis, duorum in secundi, trium in tertii, quatuor in quarti, quinque in quinti; & in fine sexti, sive ad Polum ipsum sex mensium.

3. *Undenam sciri potest, quoto sub Climate quilibet locus situs sit?*

Supputandæ erunt semihoræ, quibus dies longissimus superat diem Æquinoctialem sive 12. horarum; si enim hunc superat semihoris octonis; uti in plerisque Germaniæ vel Ungariæ locis, hæc sub octavo sunt Climate: si septenis, aut novenis, sub septimo aut nono erunt Climate.

CA-

CAPUT XII.

De diversis effectibus cursus Solaris.

1. *Unde dies & nox oritur?*

A Solis vel præsentia, vel absentia. Quamdiu enim Sol supra Horizontem nostrum moratur, dies est; nox vero, quamdiu infra eum delitescit.

2. *Quantum diei, noctisque spatium sub ipsis Polis?*

Dies ibi sex mensium est: hocque elapso nox semestris ingruit.

3. *Undenam tam longa dies?*

Inde; quod Sol sex mensibus supra Horizontem, qui cum Æquatore ibi parallelus est, commoretur, perpetuoque in orbem circumiens, sex signa percurrat, donec infra Horizontem sex mensibus latens, noctem semestrem efficiat, ut in Sphæra Parallela ad oculum patet.

4, *Quæ dierum noctiumque diversitas in Zonis frigidis?*

Pro varietate Climatum dies ibi longissimus, est vel 5. vel 4. vel 3. vel 2. vel unius mensis, ut supra dictum est: idemque est de noctibus, quæ quo longiores sunt eo dies breviores.

5. *Quam longa dies, & nox sub Æquatore habitantibus?*

His anno toto dies noctibus sunt æquales, sive 12. horarum, uti in sphæra recta videre licet.

6. *Quantum diei, noctisque spatium sub Zonis temperatis?*

Varium pro varietate Climatum. Sic sub Climate vicesimo quarto & ultimo ultra Sueciam dies longissimus est 24. horarum; apud nos vero sub Climate octavo dies longissimus, est 16. horarum.

7. *Cur dies versus Circulos Polares magis semper, magisque crescunt?*

Ob majorem Poli, atque adeo Tropici altitudinem; quem ubi Sol attigerit, longissimum efficit diem.

8. *Quid est Aurora? Quid Crepusculum?*

Aurora est prima diei lux ad Orientem, ante Solis adventum conspicua, quando Sol decem & octo gradibus ab Horizonte distat, eoque magis augescit, quo Sol Horizonti fit propinquior. Crepsuculum vero est lux illa, quæ post Solis occasum conspicua sensim minuitur, donec tandem Sole infra Horizontem decem & octo gradibus depresso, penitus evanescat.

9. *Quinam Ascii, Periscii, Heteroscii, & Amphiscii?*

Ita distingui solent terræ incolæ pro diversitate umbræ; Græce, σκια, quam tempore meridiano projiciunt, Ascii ἄσκιοι sive umbra carentes sunt, qui nullam habent umbram meridianam. Tales sunt omnes Zonæ torridæ incolæ, quoties Sol verticem eorum transit. Periscii περίσκιοι sunt, quorum umbra in orbem spargitur. Tales forent, qui directe sub Polis habitarent, & sphæram haberent parallelam. Heteroscii ἑτερόσκιοι sunt, qui umbram meridianam semper projiciunt vel versus Boream, vel versus Austrum. Tales sunt, qui degunt in Zonis temperatis, vel frigidis extra Polos: nam qui Boreales incolunt Zonas, semper projiciunt umbram versus Septentrionem; qui vero Australes, versus Meridiem. Amphiscii ἀμφίσκιοι sunt; quorum umbræ meridianæ modo sunt Boreales, modo Australes, prout nempe Sol nunc signa Borealia, nunc Australia percurrit. Tales sunt omnes, qui intra Zonam torridam, & non sub ipsis Tropicis habitant.

10. *Quinam Periœci, Antœci, & Antipodes?*

Periœci περίοικοι a περι circa & οἰκέω habito, sic dicti sunt, qui sub eodem Meridiano & Parallelo habitant; ita tamen ut in Parallelo unus distet ab altero 180, gradibus, & in Meridiano inter utrumque medius sit idem Polus. His idem Clima, eadem Poli altitudo, eadem anni tempora. At quando uni meridies, alteri media nox est.

Antœci

Antœci ἄντοικοι, quasi contra habitantes sunt, qui sub eodem quidem Meridiano, sed sub diversis Parallelis æqualiter ab Æquatore versus utrumque Polum distantibus habitant. His simul medius dies & media nox est; at cum dies crescunt Borealibus, Australibus decrescunt, & cum ver illis, his autumnus, cumque illis æstas, his hyems est &c.

Antipodes ἀντίποδες ab ἀντι *contra*, & πȣ̃ *pes*, ἀντίχθονες a χθὼν *terra* sunt, qui pedes nobis directe obvertunt, atque in eodem quidem Meridiano, sed in diverso sunt hemisphærio. Hi nobiscum eundem habent Horizontem, sed diversam ejus faciem, & æqualem Poli altitudinem; sed Australem illi, nos Borealem. Cum Sol illis oritur, nobis occidit. cum illis meridies, nobis media nox est: cum illis dies aut nox longissima, nobis brevissima; cum æstas illis, nobis hyems ingruit &c.

CAPUT XIII.

De usu Globi.

1. *Quo pacto rite collocandus Globus?*

1) Globum colloca in mensa aut tabula plana, ita ut ejus Horizon sit mundi Horizonti parallelus. 2) Polum pro loci tui, ubi versaris, latitudine attolle ab Horizonte. 3) Ita Globum converte; ut Meridianus respondeat lineæ meridianæ, quam monstrat pyxis nautica, in basi Horizontis locata; Polusque Arcticus respiciat Septentrionem Antarcticus Meridiem. Si desit acus magnetica correcta, aut alia linea meridiana in plano ducta, servire utcunque poterit structura templorum antiquiorum, in quibus ara summa constructa est ad orientem.

2. *Qua ratione altitudo Poli sive latitudo cujuslibet loci inveniri potest in Globo?*

Verte Globum, donec locus, cujus latitudinem inquiris, subjaceat Meridiano æneo, in quo si numera-

veris gradus ab Æquatore usque ad locum datum, habebis latitudinem quæsitam, simulque Poli altitudinem, quæ semper latitudini æqualis est. Unde inventa loci latitudine, attolle totidem gradibus Polum ab Horizonte, locumque subde Meridiano, & in hoc a Polo Horizontem versus numera, & habebis altitudinem Poli.

3. *Quomodo invenienda longitudo diei?*

Locum, cujus longitudinem scire cupis, applica Meridiano æneo Globi: inde in Æquatore numera gradus usque ad primum Meridianum versus occasum (vel si a primo Meridiano numerandi initium sit, ortum versus) & habebis longitudinem quæsitam.

4. *Quo pacto inveniendus loci Horizon & Meridianus?*

Attolle Polum, prout locus datus exigit; tum locum hunc subjice Meridiano, ut Globi verticem occupet, & habebis Horizontem simul ac Meridianum.

5. *Qua ratione possum cognoscere, quota ubivis terrarum quovis tempore sit hora?*

Locum, quem incolis, colloca sub Meridiano æneo, & indicem horarium applica horæ datæ in tuo loco. Inde si scire cupis horam in plagis orientalibus, volve Globum ab oriente versus occidentem; versus orientem vero, si horam quæris in plagis occidentalibus, donec locus, cujus horam indagas, subjaceat Meridiano æneo. Tunc enim index horarius monstrabit horam quæsitam.

PARS II.

De Mappis seu Chartis Geographicis.

CAPUT I.

De Planisphærio terrestri

1. *Quid est Planisphærium terrestre?*

Est mappa, sive charta Geographica universalis, quæ totum terrarum orbem in plano depictum habet.

2. Ec-

2. *Ecquodnam discrimen Globum inter & planisphærium?*

Ille terrarum orbem in Globo, vel Sphæra, iſtud eundem orbem in duo hemisphæria diviſum, in plano ſive charta ita exhibet, quaſi Globus in geminas æqualiter diſſectus ſit partes, ambæque juxta jaceant.

3. *Quid ſibi volunt diverſæ lineæ in planisphærio ſcriptæ?*

Hæ vices ſubeunt circulorum in Globo deſcriptorum, uti ſunt Æquator, ejusdem Paralleli, ſive Æquatores ſecundarii 16. per denos quosque Meridiani gradus ducti: Meridianus primus, & ſecundarii 24. Duo item Tropici & totidem Polares. Æquator ab occaſu in ortum per utrumque hemisphærium rectæ ſed craſſioris inſtar lineæ extenditur, & in 360. gradus, quorum 180. in uno, totidemque in altero ſunt hemisphærio, dividitur, initio facto a primo Meridiano. Meridianus hic ambit utrumque hemisphærium, ita ut duo appareant Meridiani, qui tamen ita ſunt conſiderandi, tanquam in unum coaluiſſent. Meridiani ſecundarii ſunt lineæ incurvæ intra Meridiani primarii ambitum per denos quosque Æquatoris gradus ductæ verſus utrumque Polum, ubi lineæ hæ omnes concurrunt, ſi tabulæ ſint rotundæ; non item ſi quadratæ. In Planisphærio porro Parallelos arctius in medio conjungi, disjungi vero in extremitate neceſſe eſt; id quod in Globo minime accidit.

CAPUT II.

De Mappis Geographicis generatim.

1. *Quid Chorographia? quid Topographia?*

Chorographia eſt regionis (Græce χώρα) deſcriptio: Topographia vero eſt peculiaris cujusdam loci) Græce τοπός) v. g. urbis cum adjacente tractu deſcriptio.

2. *Quid eſt Mappa ſeu Charta Geographica?*

Eſt accurata ſitus terræ, vel ejus partium in plano & charta adumbratio.

3. *Quotuplicis generis sunt mappæ?*

Duplicis; aliæ enim sunt universales, quæ orbem terrarum universum depictum exhibent; aliæ particulares, & hæ vel *majores*, in quibus majores orbis partes, ut Europa, Asia, Africa, America depinguntur, vel *minores*, in quibus vel regnum quodpiam, aut provincia, vel regionis duntaxat pars, tractusve aliquis delineatur.

4. *Quid in mappis universalibus præcipue attendendum?*

In harum, imo & quarumcumque mapparum aspectu facies ad Polum Arcticum, sive Septentrionem, qui in superiore parte mappæ inscribitur, convertenda est; sic enim ad dextram erit ortus, ad sinistram vero occasus. Inde quoque patebit, quæ regiones cum præsente hac comparatæ, sint orientales, quæ occidentales, Boreales vel Australes. Considerandum item, quæ regiones cis aut ultra Æquatorem, quæ ad dextram primi Meridiani, quæve ad sinistram. Dein qua sub Zona aut Climate sit quælibet regio, quæ ejusdem latitudo & longitudo Geographica, vel etiam Physica, hoc est, quot contineat milliaria in longitudine, latitudine, & circuitu; quæ loci hujus ab altero distantia &c.

5. *Qua ratione in mappis invenienda longitudo & latitudo loci?*

Longitudinem indicant lineæ transversæ, Æquatori, aut ejusdem Parallelis respondentes, quæ ad supernam, infernamque mappæ oram ab ortu in occasum ductæ, *Scalæ longitudinis*, quod in iis numerantur gradus *longitudinis*, vocari solent, Quæ vero lineæ in dextro sinistroque mappæ margine a Septentrione in Meridiem ducuntur, ac Meridiano respondent, appellantur *Scalæ latitudinis*, sive quod idem est, *elevationis poli.*

6. *Cur mappis plerisque pyxis nautica, vulgo Compassus, appingi solet?*

Ut lingulæ, quæ lilii formam refert, semperque Septentrionem respicit, beneficio mappa ad quatuor mundi plagas aptari possit. Quamquam plerumque pars mappæ superior Septentrionem, inferior Meridiem, sinistra Occasum, dextima Ortum teneat.

Septentrio
Circul. Arcticus
Ter Norn
S. Laurenzo
Labrador
MAR
AMERICA
I. Bermuda
California
Tropicus Cancri
I. Lucayas
Nova Hispania
Mexico
Acapulco
Ladrones
Española
DEL
NORT
Circulus Æquinoctialis
I. S. Pietro
MARE PACIFICUM
I. Salomonis
L. de Tiburones
Lima
PERU
BRASILIA
Pernambuco
Tropicus Capricorni
MAR DEL ZUR
Nova Zeelandia
R. de la Plata
Magellanica
Fretum Magellanicum
Circul. Antarcticus
AUSTRALIS INCOGNITA
Meridies
Septentrio
Spitzberga
OCEANUS
TARTARICUS
Nova Zemla
Islandia
Hibernia
Anglia
MARE
ATLANTICUM
MOSCOVIA
EUROPA
TARTARIA
Catay
Pekin
CHINA
Canarias
Gibraltar
BARBARIA
NUMIDIA
PERSIA
OCEANUS
AFRICA
C. Verde
ARABIA
Nubia
India
Luconia
Philippinae
Mindanao
Molucca
Gilolo
OCEANUS ÆTHIOPICUS
MAR DE INDIA
I. S. Helena
Madagascar
C. B. Esperanca
I. Tristan de Acunha
Hollandia
Nova
Meridies

7. *Quo pacto Regiones, earumque limites, Urbes item & Pagi &c. discerni possunt?*

Limites punctis indicantur; regiones vero ipsæ diversis discriminantur coloribus. Urbes turribus, nec raro castella, oppida, arces, monasteria, pagi &c. certis quibusdam notis discernuntur.

8. *Qua ratione locorum distantia indagari potest?*

Per scalam milliarium, mappis plerisque apponi solitam.

CAPUT III.

De variis dimensionibus Geographicis.

1. *Quid est gradus?*

Est trecentesima sexagesima circuli pars.

2. *Quot milliaria Germanica continet Gradus?*

Quindecim; quod tamen de gradibus in circulis maximis intelligendum: nam in minoribus, quales sunt Paralleli, Tropici &c. Gradus quilibet eo pauciora continet milliaria, quo propius circuli illi ad polum accedunt.

3. *Quot milliaria Germanica trecenti & sexaginta illi gradus conficiunt? Quot Ungarica?*

Quinquies mille & quadringenta; tot enim milliaria totus terrarum orbis complectitur. Ungarica 3600.

4. *Quid milliare Germanicum? quid Ungaricum? quid Gallicum? quid Italicum?*

Germanicum duarum est horarum, Ungaricum trium, sesquihoræ Gallicum, Italicum fere semihoræ. Advertendum tamen, nullam fere gentem æquis ubique uti intervallorum dimensionibus; nam sicut Germanis pro regnorum diversitate milliaria alia sunt majora, alia minora, alia communia, quorum quindecim unum constituunt gradum in circulis majoribus; ita Hispanis & Gallis *leucæ* & *milliaria* aliis gentibus sunt inæqualia.

5. *Quid & quotuplex est Minutum?*

Minuta alia sunt horaria, alia Geographica. Minutum Geographicum est sexagesima pars gradus, constans dimidia hora, sive quarta parte milliaris Germanici. Minutum horarium est sexagesima pars horæ, quod minutum dividitur in minuta secunda, & secundum in tertia.

6. *Quomodo scala milliarium applicanda?*

Unus circini pes uni, alter alteri loco, cujus distantia quæritur, infigatur. Inde circino scalæ milliarium admoto mox patebit, quot milliaribus locus unus ab altero sit sejunctus.

7. *Quæ sunt minores mensuræ, ex quibus tanquam partibus milliare constat?*

1) Granum hordei secundum latitudinem dispositum. 2) Digitus. 3) Palmus; qui duplex est: *major* sive *Spithama* duodecim digitorum, & *minor* quatuor digitorum. 4) Pes. 5) Passus; qui itidem duplex est: *major* sive *compositus*, qui & *Geometricus* dicitur, quinque pedum; & *minor* sive *simplex* duorum pedum cum dimidio. 6) Stadium. 7) Milliare Germanicum sive Italicum, mille passuum. 8) Leuca bis mille passuum, sive duplex miliare Italicum. Geometræ memoriæ causa mensuras omnes hisce versiculis sunt complexi.

Quatuor e *Granis Digitus* componitur unus
Est quater in *Palmo* Digitus, quater in *Pede* Palmus
Quinque Pedes *Passum* faciunt! Passus quoque centum
Viginti quinque *Stadium* dant: sed *Miliare*
Octo dabunt Stadia, & duplicatum dat tibi *Leucam*.

CAPUT IV.

De variis vocabulis Geographicis.

1. *Quid est Oceanus?*

Est universa aquarum moles; terris passim infusa, orbemque universum immenso prope ambitu circumplectens, qui in varia maria & Sinus distribuitur.

2.

2) *Quid est Sinus?*

Est maris pars, in terræ continentis gremium longius se insinuans; quæ si latior sit, amplíorisque accessus, nec in terram longius procurrens, *Baya* vulgo dicitur.

3. *Quid est fretum?*

Est mare inter duas terras angusto tractu decurrens, & duo maria conjungens.

4. *Quid est Euripus seu vortex maris?*

Est vorago seu gurges maris, ubi aqua cocleæ instar in se contorta, proxima quæque magno impetu absorbet. Ex Euripis nominatissimus est Chalcidicus, Eubæam inter & Achajam; qui septies quotidie absorbere & revomere undas dicitur. Item maximus ille vortex seu Eurippus ad Norwegiam: vulgo Mál, sive Moste-Ostrom dictus, uti & Charybdis in freto Siculo &c.

5. *Quid est Bosphorus?*

Bosphorus sive Bosporus a βȣ̃ς βοὸς *bovis* & πόρος *trajectus*, quasi bovis trajectus, duplex celebratur: unus Thracicus, qui est fretum angustum inter Byzantium in Europa, & Chalcedonem in Asia, quatuor stadiis patens, unde utrinque cantus Gallorum, latratus canum, clamoresque hominum exaudiri possunt. Alter Bosphorus Cimmerius appellatur, estque fretum angustum inter Tauricam Chersonesum in Europa, & Sarmatiam in Asia.

6. *Quid est Æstuarium?*

Est quasi sinus quidam aquis marinis refertus ex inundationibus exæstuantis pelagi.

7. *Quid sunt Brevia & Syrtes?*

Brevia sunt loca maris Vadosa & sabulosa, ubi congestis arenarum cumulis quasi aggere quodam naves cinguntur, merguntu rque. Syrtes speciatim appellantur duo loca periculosissima in mari Africano, a σύρω *trabo*, quoniam arenam copiosam saxaque ingentia trahunt, & huc illucque transferunt & accumulant, sic appellatæ. Plures item alii scopuli in mari latentes, quibus allisæ naves pereunt, Syrtes vocari solent.

8. Quid est Portus?

Est locus ad sinuosum maris littus a natura vel arte ita aptatus, ut inde solvi appellique navigia, atque a piratarum & hostium insidiis, cœli item marisque injuriis secura esse possint. Locus porro, ubi naves anchoris tenentur, ac vel onerantur, vel exonerantur, *Rheede* vel *Rhayde* vulgo dicitur.

9. Quid est Continens? Quid Insula, Peninsula, Isthmus, Promontorium, Alpes & Pylæ?

1) Continens est terra longo tractu alteri terræ ita cohærens, ut nullo mari sejungatur. 2) Insula contra terra est mari undique cincta. 3) Peninsula, græce Chersonesus, terra est, quæ aquis ita circumdatur, ut tamen aliqua sui parte continenti adhæreat. 4) Isthmus est per angustus terræ limes inter duo maria, Peninsulam cum Continente vel cum alia Peninsula connectens. 5) Promontorium est mons in mare longius procurrens. 6) Alpes non tantum sunt montes illi præalti, qui Italiam a Gallia Germaniaque separant; sed ii quoque omnes, qui tractu continuo per totam propemodum Europam brachia quasi exporrigunt, variaque a variis regionibus trahunt nomina 7) Pylæ a πύλη *porta* sunt angustæ montium *fauces* sive aditus.

10. Quid est littus? Quid ripa?

Littus sive ora est terra mari adjacens, quæ fluctibus alluitur: Ripa est terræ extrema ora, quæ utrinque flumine alluitur. Littus proprie de mari dicitur, sicut Ripa de fluminibus. Longior porro littoris tractus, sive ora littoralis, appellatur vulgo See-Küste.

11. Quid est fons, torrens, fluvius, lacus, stagnum & palus?

1) Fons est aqua scaturiens, ac velut saliendo aut ebulliendo e tellure prorumpens. 2) Torrens est aqua magno fluens impetu e copiosis aut diuturnis imbribus vel soluta nive nascens, & nonnunquam prope deficiens. 3) Fluvius est aqua jugiter decurrens fluensque e pluribus rivis ac torrentibus collecta. 4) Lacus

est aqua quiescens ex pluribus in fundo scaturiginibus, aut etiam rivo vel fluvio interfluente, perennibus lymphis abundans. 5) Stagnum est minor lacus. 6) Palus est aqua quiescens, cœnosa, putridaque ex pluviis ut plurimum, nivibusque aut tenuioribus fontibus & rivulis collecta, ac subinde, sicca præsertim æstate, evanescens.

12. *Quid sunt Ostia?*

Sunt fluviorum exitus, per quos in mare vel alium etiam fluvium exonerantur.

CAPUT V.

De Globi terraquei divisione.

1. *Quasnam in partes orbis terrarum dividitur?*

In terram & aquam. Terra rursum dividitur in duas prægrandes insulas, quarum quæ in planisphærio dextrum occupat hemisphærium, vetus orbis, quæ sinistrum, novus orbis appellatur.

2. *Quas in partes orbem veterem divisere antiquiores Geographi?*

In tres: Europam nempe, Asiam, Africam. Quamquam ex his ipsis & regiones, & insulæ, & maria complura id temporis incognita prorsus erant, quæ posterorum solers detexit industria. Sed & hac nostra ætate novi æque ac veteris orbis regiones non paucæ, præsertim, quæ utrique Polo circumjacent, nobis adhuc sunt ignotæ.

3. *Quod novo orbi nomen?*

Hic a Christophoro Columbo Genuensi 1492. primum detectus, postea ab Americo Vesputio Florentino, qui magna ex parte eundem lustravit, America est appellatus.

4. *Quem situm quatuor hæ orbis partes obtinent?*

Europa Septentrionem, Asia Orientem, Africa Meridiem, America Occidentem spectat.

CAPUT VI.

Divisio aquarum.

1. *Quas in partes dividitur Oceanus?*

Hic a quatuor orbis plagis, dein etiam a variis, quas alluit, regionibus varia trahit nomina.

2. *Quid est Oceanus Septentrionalis sive Glacialis?*

Qui ad Septentrionem recedens, vehementi frigore congelascit.

3. *Quid est Oceanus Orientalis, Eous sive Indicus?*

Qui Orientem versus ultra Asiam & Chinam porrigitur.

4. *Quid est Oceanus Australis sive Æthiopicus?*

Qui Æthiopim, partemque Africæ Australem alluit.

5. *Quid est Oceanus Occidentalis sive Atlanticus?*

Qui ultra Hispaniam & Lusitaniam Occidentem versus procurrit, nomenque trahit ab Atlante monte maximo qui ab eaOceani parte per totamAfricam se extendit.

6. *Quid est mare Pacificum, vulgo Mar del Zur?*

Quod Asiam inter & Americam, & terram Australem incognitam, sive Magellanicam interfusum, ab Hispanis *Mar del Zur*, id est, Mare Australe, & *Pacificum* a fluctuum placiditate nominatur.

7. *Quid est mare Septentrionale, vulgo Mar del Nord?*

Quod Americam inter, & Europam & Asiam; ad Æquatorem usque progreditur.

8. *Quid est mare Gallicum, Germanicum, Hibernum, Indicum &c.*

Diversæ sunt Oceani partes, quæ a regionibus, quas alluunt, sic appellantur.

9. *Quid est mare Mediterraneum?*

Pars est Oceani Atlantici, qui a Solis occasu per fretum Gaditanum irrumpens inter Europam, Africam, & Asiam medius quasi diffunditur; unde mare *Mediterraneum* & *Internum dicitur.*

10. *Ubinam Mare Nigrum, sive Pontus Euxinus?*

In Turcia Europea Asiam versus, in quod Danubius se evolvit. Dicitur *Nigrum* ob perpetuas fere nebulas mari huic incumbentes.

11. *Ubinam Mare Album?*

Septentrionem versus ad extrema Moscoviæ littora; quo nomine Barbari etiam Mare Ægæum appellant ad distinctionem Maris Nigri, sive ponti Euxini.

12. *Ubi Mare Rubrum sive Erithræum.*

Ægiptum inter & Arabiam; *sinus* idcirco *Arabicus* & θάλασσα ἐρυθρά, sive ἐρυθραία *Mare Rubrum* dictum, vel ob rubras arenas, vel a Rege Erythra, in Insula Ogyri ibidem sepulro; vel potius ob rubram plantam, quam Æthiopes *Zuph* vocant, in mari hoc copiosissimo germinantium.

13. *Quid est Archipelagus?*

Est mare plurimis Insulis interceptum; quale est 1) Ægæum. 2) Mexicanum ad Insulas Antillas. 3) Archipelagus S. Lazari ad Insulas Marianas. 4) Ad Insulas Maldivas, quarum incredibilis numerus in mari Indico.

14. *Quid est Propontis, sive Mar di Marmora?*

Est mare illud, quod ab Hellesponti angustiis, sive freto *Dardanellarum* ad Thracicum usque Bosphorum protenditur. Dicitur Propontis, προποντις a πρὸ *ante* & πόντος mare, quasi vestibulum Ponti Euximi. Hodie *Mar di Marmora* ab adjacente Insula & urbe Marmora appellatur.

15. *Ubinam mare Caspium, sive Mar de Sala,*

Mare Caspium sive Hyrcanum (hodie *Mar de Sala* & *Mar de Bachu*, item *Mare clausum*) Persiam inter, Tartariam magnam, Moscoviam & Georgiam (vulgo *Gurgistan*) concluditur, neque alteri mari, nisi forte per occultos meatus, miscetur. Unde Ptolomæus maluit lacum appellare, cum pedibus circuiri possit. In hoc mare Oxus fluvius, & Volga ingenti aquarum mole sese evolvunt.

16. *Ubi mare Balticum, Sinus Finnicus, Bothnicus, & Livonicus?*

Mare Balticum (olim *Sinus Codanus*, vulgo Ost-See sive mare Orientale) Daniam, Sueciam, Livoniam, Prussiam, Pomeraniam & Poloniam interjacet, at-

que

que in tres iterum Sinus se diffundit, Bothnicum nempe, Finnicum & Livonicum. Verum hæc omnia clarius ob oculos ponent mappæ Geographicæ, de quibus modo agendum.

CAPUT VII.

Mappa Geographica Europæ.

1. *Quanam sub Zona sita est Europa?*

Partem potissimam sub Zona temperata Septentrionali.

2. *Qui Europæ termini?*

Hanc ad Orientem Obius fluvius ab Asia, ad Meridiem mare Mediterraneum ab Africa disterminat. Ad Occidentem Oceanus Atlanticus, ad Septentrionem mare Glaciale interjacet.

3. *Quæ Europæ in mappa Geographica species?*

Virginis sedentis; cujus *diadema* Lusitania, *caput* Hispania, *monile* montes Pyrenæi, *collum & pectus* Gallia, *brachium sinistrum* Britannia magna & Hibernia, *dextrum* Italia. Sub *læva axilla* Belgium, sub *dextra* Helvetici fœderis sunt Provinciæ. Reliquum *corpus* est Germania, Polonia, Hungaria: *genua* Dania, Suecia, Norwegia, *toga* Moscovia, *syrma* Turcia Europæa & Græcia.

4. *Qui præcipui Europæ fluvii?*

1) Tanais fluvius est Moscoviæ. 2) Lithvaniæ Borysthenes. 3) Germaniæ Danubius & Rhenus. 4) Italiæ Tiberis & Eridanus, sive Padus. 5) Angliæ Tamesis. 6) Galliæ Rhodanus. Sequana & Ligeris. 7) Hispaniæ Iberus & Bætis; 8) Lusitaniæ Tagus & Durius.

5. *Qui Europæ montes celebriores?*

Præ omnibus commemorandæ sunt Alpes, quæ Italiam a Gallia & Germania sejungunt: quippe non tantum montes Pyrenæi, qui Galliam ab Hispania separant.

parant; sed Sabaudiæ quoque, Vallesiæ, Helvetiæ, Rhetiæ, Tirolis, ditionis Salisburgensis, Carinthiæ Carnioliæ, Styriæ &c. montes item Carpathii; qui Poloniam ab Hungaria, & Sudeti sive Gigantei, qui Bohemiam a Silesia disterminant, Alpina sunt brachia.

6. Quid de Sylvis memorandum?

Sicut montes ita & Silvæ, licet diversis appellentur nominibus, ab Alpibus tamen omnes incipiunt, indeque continuo quasi tractu quaquaversum se propagant. Inter omnes principatum tenet Sylva Hercynia, quæ 1) ad Brisgojam & in ditione Fürstenbergensi *Sylva nigra*, 2) in Palatinatu inferiore *Ottonia*, 3) in Episcopatu Bambergensi Steigerwald, 4) inter Lohnam & Sigam fluvios *Westervaldia* sive *Occidentalis*, 5) Francofurtum inter & Abbatiam Fuldensem Spesshart, 6) in Principatu Grubenhagensi & Anhaltino *Hercynia* Harzwald, 7) in Thuringia *Thuringica*, 8) in Bohemia *Bohemica* appellatur &c. Hæc Franconiam ab Hassia; & Thuringia, Bohemiam a Voitlandia, Palatinatu Superiore & Bavaria dispescit, & in Moraviam, totumque fere Noricum, Hungariam, Transylvaniam, Valachiam, Moldaviam, Poloniam, Russiam, Moscoviam &c. porrigitur.

7. Quot milliaribus Europa circumscribitur?

Longitudo ejus summa a promontorio Sacro Lusitaniæ (Capo S. Vincent.) ad Obii usque fluminis ostium milliaria Germanica circiter nongenta; latitudo vero maxima a Tænaro (Capo Matapan) Peloponnesi promontorio ad extremum usque Lappiæ Norwegicæ promontorium Boreale, vulgo *Nord-Cap*., milliaria amplius quingenta complectitur.

8. Quænam inter quatuor orbis partes principatum obtinet?

Europa, quæ licet magnitudine cæteris longe sit inferior; bellicæ tamen laudis gloria, artium humanitatis & litterarum cultura; negotiationibus, morum ac vitæ politioris disciplina, aliisque prærogativis principem sibi locum jure vindicat.

9.

9. Quænam præcipuæ Europæ partes?

Decem majores, octoque minores.

10. Quænam majores decem?

1) Scandia five Scendinavia Peninsula, Norwegiam & Sueciam complectens; cui Daniam jungimus. 2) Moscovia sive Russia, 3) Polonia, 4) Ungaria, 5) Turcia Europæa, 6) Germania, 7) Britannia magna, hoc est Anglia & Scotia, adjuncta Hibernia, 8) Italia. 9) Gallia, 10) Hispania; cui addimus Lusitaniam.

11. Quæ octo minores Europæ partes?

1) Belgium, 2) Lotharingia, 3) Helvetia, 5) Sabaudia; quæ Galliam inter & Germaniam sitæ sunt. 5) Transylvania, 6) Valachia, 7) Moldavia, 8) Tartaria minor; quæ Poloniam & Turciam Europæam interjacent.

12. Quæ alia Europæ divisio?

Dividi hæc etiam potest in regiones continentes, Peninsulas & Insulas.

13. Quæ Peninsulæ?

1. Scandinavia, 2) Chersonesus Cimbrica, ubi hodie Jutia, & Slesvicum, 3) Chersonesus Taurica sive Tartaria Crimæa, 4) Peloponesus sive Morea Continentes sunt reliquæ regiones, paulo ante memoratæ; e quibus tamen Italia etiam inter Peninsulas numerari potest.

14. Quæ Insulæ?

1) In Oceano sunt: Anglia, Scotia, Hibernia, Islandia, cum minoribus aliquot. 2) In mari Baltico: Seelandia, Fionia, pluresque aliæ minores 3) In Mediteraneo: Sicilia, Sardinia, Corsia, Candia, sive Creta, Balearis major sive Majorica, Balearis minor, sive Minorica &c.

15. Quæ Regiminis forma in Europa?

Triplex 1) *Monarchica.* ubi unus solus rerum potitur, 2. *Aristocratica*, ubi Optimates imperant. 3) *Democratica*, ubi plebs ipsa dominatur, vel saltem ex hac deliguntur populi Præsides. Si qui porro ex triplici hac classe subjectos sibi populos prope ut mancipia habent,

suis

ſuis duntaxat rationibus, commodisque intenti, ii Tyranni appellantur.

16. *Quæ in Europa linguæ uſitatæ?*

Quatuor matrices: Græca nimirum (cujus tamen uſus hodie rariſſimus) Latina, Teutonica, & Sclavonica. E *Latina* Italica, Gallica, & Hispanica; e *Germanica* Suecica, Danica, Belgica & Anglica; e *Sclavonica* vero Bohemica, Polonica, Ruſſica &c. ortum traxere.

17. *Quæ antiquæ Europæ diviſio?*

1) Magna Peninſula Scandinavia Sueciam & Norwegiam, 2) Sarmatia Europea Moſcoviam, Poloniam, & Lithvaniam, 3) Illyricum Dalmatiam, Bosniam, Croatiam, Iſtriam, Forum Julium &c. 4) Scythia Europæa Tranſylvaniam, Valachiam, Moldaviam, & Tartariam minorem, 5) Thracia Romaniam ſive Turciam Europæam, 6) Mœſia Serviam & Bulgariam, 7) Pannonia Hungariam, regionesque conterminas complectebatur. Germania porro, Gallia, Italia, Hiſpania, Britannia &c. priſtinam appellationm etiamnum retinent.

CAPUT VIII

De decem Europæ majoribus partibus.

Exordium ducimus a Germania. Inde ad Septentrionem digreſſi, a Peninſula Scandinavia ad Luſitaniam uſque gradum faciemus.

§. I.

De mappa Geographica Imperii Germanici.

1. *Quis ſitus? qui termini?*

Meditullium ferme Europæ tenet, atque ad Septentrionem mari Germanico & Baltico, ad ortum Hungaria & Polonia, ad Auſtrum Italia & Helvetia, ad occaſum Gallia & Belgio terminatur.

2. *Quæ Germaniæ magnitudo?*

Ab occaſu ortum verſus ducenta; a ſeptentrione meridiem verſus ad centum quinquaginta, toto vero ambitu ſuo ad ſexcenta milliaria Germanica complecti dicitur.

3.

3. *Qui præcipui Germaniæ Fluvii?*

Hi quatuor: Danubius, Rhenus, Albis, & Odera five Viadrus. 1) Danubius omnium Europæ maximus, oritur in arce Doneschingensi Fürstenbergicæ ditionis, indeque Ulmam (ubi Ilara amne auctus lintrium patiens est) Dilingam, Donawerdam, Neoburgum, Ingolstadium, Ratisbonam, Straubingam, Passavium, Lincium, Viennam &c. præterfluens, amplius sexaginta fluviis celebrioribus receptis, in Pontum Euxinum se exonerat. 2) Rhenus in monte Adula five S. Gothardi binis fontibus, quorum Borealior *Rhenus anterior*, Australior *Rhenus posterior* nuncupatur, scaturiens, perque lacum Acronium, qui & *Constantiensis*, *Brigantinus* & *Podamicus* appellatur, suum prosequens cursum, Scephusam, a qua haud procul absunt cataractæ Rheni majores, & Lauffenburgum, ubi cataractæ minores, Basilæam, Brisacum, Argentoratum, Spiram, Wormatiam, Moguntiam, Coloniam &c. præterlabitur, donec in Belgio in alia atque alia divisus cornua inter arenarum tandem cumulos absorbetur. 3) Albis in Bohemiæ & Silesiæ limitibus nascens, Dresdam, Misenam, Wittembergam, Magdeburgum, & Hamburgum præterfluit, ac demum vastissimo Ostio in Oceanum Germanicum se effundit. 4) Odera in Silesiæ & Moraviæ confinibus ortus, Silesiam & Marchiam Brandeburgicam rigat, inque Pomerania citeriore in aquarum sinum, sive lacum diffusus, tribus Ostiis miscetur Baltico.

4. *Quæ porro terræ indoles?*

Frumento, vino, pascuis, pecoribus, feris, leguminibus, arborum fructibus omnis generis, metallis item & mineralibus, rebusque cæteris ad vitam non commode tantum sed delicate quoque ducendam abundat.

5. *Qui Germanorum mores?*

Ad artes & scientias omnes apprime sunt idonei, utpote ad quas nec ingenium ipsis, nec industria deest, Typographiam, Chalcographiam, pulverem nitratum, bombardas, aliaque plurima Germani invenere. Fortitudine porro ac virtute bellica ita semper præstabant, ut

idcir-

idcirco Germani quasi *prorsus viri* & Allemanni, *omnes viri* fuerunt cognominati. Admirationi olim omnibus erat adolescentum continentia, conjugatorum fides thori inviolabilis, candor, fidelitas, sinceritasque summa, & immota præcipue in Orthodo a religione constantia. Sed fidem prope superat Germanorum in fundandis, dotandisque Templis, Monasteriis, Sacerdotiis, Xenodochiis, aliisque pietatis monumentis liberalitas & munificentia: quam vel saxa ipsa hodieque loquuntur. At vero laudes has plurimum obscuravit cum luctuosissima illa tot millium Germanorum ab avita fide, religioneque Orthodoxa defectio; tum inconsultum prorsus peregrinas uti vestes, ita & mores imitandi studium. Unde aliarum nationum Simii haud injuria appellari solent, qui utinam earumdem potius virtutes ac prærogativas, quam vitia & abusus æmulari studerent.

6. *Quæ in Imperio Germanico regiminis forma?*

Monarchica Aristocraticæ permista.

7. *Quæ ibidem Religio?*

Fuit hæc inter præcipua inclytæ Germaniæ decora, quod jam inde a tempore illo, ex quo nomen da e cœpit Religioni Catholicæ, constantia fere Germana in eadem semper permanserit immota, *fidei, ac labii unius*, quoad Lutherus impia novarum rerum molitione confusionem plusquam Babilonicam, & chaos horrendum invexit. Unde factum, ut in luctuosissima illa rerum omnium conversione ac perturbatione secta quoque Lutherana & Calviniana pluribus in locis Religionem Catholicam antiquissima sua statione, quam per tot secula tenuit, dejecerit.

8. *Qui Ordines, Statusque Imperii Romano Germanici?*

1) Imperator tanquam Caput, 2) Electores Sacri & Profani, 3) Archiepiscopi & Episcopi, 4) Ordinum Magistri, 5) Duces ac Principes laici, 6) Principes Abbates & Præpositi, 7) Abbates & Antistites non Principes, 8) Imperii Comites, 9) Equites & Nobiles. 10) Urbes Imperiales.

9. Quæ Imperii Germanici divisio?

Hoc Maximilianus I. Anno 1512. divisit in decem; ut vocant, *Circulos*, quorum tres, Austriacus nempe, Bavaricus, & Suevicus Danubio; tres, Rhenanus nimirum superior & inferior, ac Westphalicus Rheno; tres item, Franconicus, Saxoniæ superior & inferior Mœno, Albi & Odera ferme circumscribuntur. Circulum Burgundicum, qui Burgundiæ ante hac Comitatum, a Gallis postea occupatum, & Belgii Provincias tum Batavorum defectione, tum armis Gallicis ab Imperio magnam partem avulsas complectebatur, silentio prætermittimus. Circuli hujus Director erat Hispaniæ Rex.

I.
Circulus Austriacus.

1. Quæ Regiones hoc Circulo continentur?

I. Archiducatus Austriæ, qui dividitur in superiorem & inferiorem. Hæc infra, illa supra Anasum est. Mediam interfluit Danubius, cui Anasus infra urbem cognominem se miscet. Austriæ inferioris totiusque Imperii Germanici metropolis est Vienna, Imperatoris Regia, Archiepiscopatu, Academia, propugnaculis &c. longe celeberrima.

II. Ducatus Styriæ, in superiorem & inferiorem divisus: inferioris totiusque Ducatus Caput est Græcium ad Muram amnem, arce, propugnaculis, Academia &c. celebris. In superiore Styria est Judenburgum; Seccovium Episcopi sedes; Mariæ Cella cœlestibus favoribus & prodigiis celebratissima. Ducatui quoque huic annexus est Comitatus Cillejensis, cujus urbs primaria Cilleja ad Savum.

III. Ducatus Carinthiæ, superior & inferior: ubi Episcopus Gurcensis & Lavantinus. Urbs princeps est Clagenfurtum.

IV. Ducatus Carnioliæ: cujus caput Labacum Episcopi sedes. Memoratu dignus est lacus Circonicensis: ubi anno eodem & piscari, & frumentari, & venari licet, aquis ingruente hyeme cum magna piscium copia ex abdito prosilientibus appetente vero æstate recedentibus.

bus. Huc referenda quoque sunt: 1) Marchia Vindorum, cujus caput Metulum in Croatiæ limitibus. 2. Comitatus Goritiensis cum urbe cognomine. 3) Comitatus Gradiscanus, Comiti de Althan jure beneficiario traditus. 4) Aquileja urbs olim percelebris, hodie in solitudinem prope redacta. 5) Tergestum Urbs Istriæ cum portu. 5) Flumen *Fiume*, seu flumen S. Viti, urbs ad sinum Carnarium.

V. Comitatus Tyrolensis in Provinciam Athesinam, vallemque Oenanam distinctus: cujus metropolis est Oenipontum: Ubi est Academia, olim Merania, Ducum Meraniæ Sedes erat. Bolsanum solemnibus nundinis, Hala salinis, officina monetaria, regio Parthenone celebris est. Sunt item in hoc Comitatu duo Imperii Principes & Episcopi, Tridentinus & Brixinus, quorum ille Tridenti, hic Brixinæ sedem habet Episcopalem.

VI. Austria Anterior sive Suecia Austriaca, ubi. 1) Marchionatus Burgoviensis cum urbe cognomine & Günzburgo. 2) Comitatus Montfortensis, Brigantinus item & Veldkirchensis, quorum ille ab urbe primaria Brigantia, hic a Veldkirchio nomen trahit. 3) Dynastia Nellenburgica cum arce cognomine. 4) Comitatus Hohenbergensis, ubi Rottenburgum ad Nicarum. 5) Urbs Constantia. 6) Præfectura Provincialis Suevica, plures urbes & oppida complectens. 7) Brisgoja, cujus caput Friburgum, urbs munitissima, ubi & Academia; item Brisacum fortissimum adversus Gallos propugnaculum 8) Quatuor urbes Sylvestres Rhenofelda, Sekinga, Lauffenburgum: & Waldishutum, quibus accedit Comitatus Hauensteinensis

2. *Quis Circuli Austriaci director?*

Imperator ipse tanquam Archidux Austriæ.

3. *Quæ ibidem Religio?*

Avita ubique Religio Catholica nunc floret

4. *Quæ aliæ insuper Regiones Domui Austriacæ sunt subjectæ*

I. Bohemiæ Regnum in decem & octo Circulos distributum: cujus metropolis Praga ad fluvium Moldavam

vam ſita, ſede Archiepiſcopali, arce regia, Academia &c. præſignis, *Triurbs* dicta, quod ex *Nova*, *Vetere*, & *Parva*, Praga conſtet.

II. Moraviæ Marchionatus a Morava amne, a quo in duas fere partes dividitur, nomen trahens. Urbes præcipuæ ſunt Olomucium, ubi Epiſcopalis ſedes & Academia: & Bruna a Suecis A. 1645. irrito conatu obſeſſa.

III. Sileſiæ Ducatus ſuperior & inferior in decem & ſeptem Principatus & ſex Dynaſtias diviſus. Totius Sileſiæ metropolis eſt Wratislavia, ubi ſedes Epiſcopalis, & Academia a Leopoldo I. fundata.

IV. Serviæ Regnum, cujus metropolis Alba Græca A. 1717. poſt inſignem de Turcis relatam victoriam recuperata eſt cum urbibus Orſava, Semendria, Paſſarovicio &c.

V. Sclavoniæ regnum, cujus urbes præcipuæ Poſega, Eſſekinum, Gradiſca, Petrovaradinum &c. cum Comitatu Sirmienſi, urbeque cognomine, ubi Epiſcopi ſedes.

VI. Croatiæ Regnum, cujus pars etiamnum ſub jugo Turcico gemit. Urbes præcipuæ ſunt Caroloſtadium, Zagrabia, ubi Epiſcopi ſedes & Academia, Caſtanovicium &c.

VII. Dalmatiæ Regnum, ex quo etiam Veneti, Turcæ & Reſpublica Raguſana ſibi partem vindicant. Auſtriacis ſubeſt 1) urbs Segnia, ubi Epiſcopi ſedes & portus ad ſinum Carnarium, vulgo *Carnero*. 2) Buccaris urbs, ubi portus inſignis mercimoniis recens deſtinatus.

VIII. Boſniæ Regni pars, Savi ripis adjacens, Auſtriæ ceſſit pactis Paſſarovicenſibus. IX. De Hungaria X. & Tranſylvania XI. & Belgio Auſtriaco infra dicetur. Italia Auſtriacis ſubeſt.

XII. Neapolitanum Regnum, quod etiam Regnum Siciliæ cis Pharum, ſeu fretum Siculum dicitur, in quatuor majores atque univerſe in duodecim Provincias diſtributum; regio fertilis admodum & culta, atque ab Apennino monte in duas fere partes ſecta. Regni metropolis eſt Neapolis urbs ampliſſima, & frequentiſſima, Archiepiſcopi, & Proregis ſedes. Sunt in hoc regno Archiepiſcopatus 20. Epiſcopatus 107. & urbes 1580.

XIII.

XIII. Sicilia, seu regnum Siciliæ trans Pharum, tribus promontoriis terminatur; unde & Trinacria a τρεῖς tres & ἄκρα summitas, promontorium, dicitur, dividiturque in tres Provincias, seu valles. Urbes præcipuæ sunt Messana Proregis sedes, & Panormum, Utrobique Archiepiscopus Sacris præest. Vino, frumento, fructibus &c. ita abundat, ut Italiæ horreum ac promptuarium jure appellari possit.

II.
Circulus Bavaricus

1. *Quinam Circuli hujus Directores?*

Elector Bavarus (qui & Circuli Dux) & Archiepiscopus Salisburgensis.

2. *Quæ regiones Electori Bavaro subjectæ?*

1. Ducatus Bavariæ in superiorem & inferiorem divisus. Superioris, totiusque Bavariæ metropolis & Electoris sedes est Monachium ad Isaram; dein Burghusium ad Salzam, ubi *Regimen*, ut vocant, Electorale; Ingolstadium ad Danubium, ubi Academia, Landsperga ad Lycum; Neo Oettinga ad Oenum. Inde haud procul abest Oettinga vetus, sacris peregrinationibus ad Thaumaturgam Deiparæ statuam a mille amplius annis longe lateque celebratissima. In inferiore Bavaria eminent Landishutum, & Straubinga cum Electorali utrobique *Regimine*; Ratisbona item, Regum olim & postea Ducum Bavariæ sedes &c. 2) Palatinatus superior, cujus metropolis cum Electorali *Regimine* est Amberga. 3) Landgraviatus Leuchtenbergensis cum urbe Pfreimbda. 4) Comitatus Camensis, Breitenekensis &c. 5. In Suecia; Dynastia Mindelheimensis, Comitatus Wisensteigensis, Donawerda, urbs olim Imperialis, Wemdinga &c.

3. *Quinam in hoc Circulo status Ecclesiastici?*

I. Archiepiscopus Salisburgensis, Legatus Pontificius natus, Germaniæ Primas &c. Metropolis sedesque Archi Episcopi est Salisburgum, ubi & Academia. II. Episcopus Frisingensis: Urbs sedesque Episcopalis est Frisinga. III. Episcopus Ratisbonensis, cujus Diœcesis olim

olim late per Bohemiam protendebatur. Sedes Episcopi est Ratisbona. IV. Episcopus Passaviensis. Urbs sedesque Episcopi est Passavium seu Patavia, quadrifariam divisa, nempe in Passavium, Instadium, Ilzstadium & Oberhusium. V. Princeps Præpositus Berchtolsgadensis, Canonicorum Regularium S. Augustini, cui urbs Berchtolsgada cum adjacente tractu subest. VI. Principes Antistitæ *Monasterii*, ut vocant, Inferioris, & Superioris Ratisbonæ. VII. Abbates Cæsareensis, & ad S. Emerami Ratisbonæ.

4. *Qui reliqui Status Seculares?*

I. Dux Neoburgicus, cujus Ducatus hinc quidem juxta Danubium, ubi Neoburgum, Ducis sedes, Lavinga, Hõchstadium &c. illinc vero per Palatinatum superiorem, ubi Schwandorfium, Hipoltsteinium &c, porrigitur. II. Dux Sulzbacensis e Domo Palatina Neoburgica; cujus sedes est Sulzbachium, in Palatinatu superiore &c. III. Princeps Lobkowitzius; ob Comitatum Principem Sternsteinansem in superiori itidem Palatinatu. IV. Comites, Hohenwaldkensis & Maxelrainius in superiore, & Ortemburgicus in inferiore Bavaria. Comitatum porro Sulzbergensem in Palatinatu superiore Comites Wolfsteinenses, nuper extincti, possedere. V. Urbs Imperialis Ratisbona.

5. *Quæ in hoc Circulo Regio?*

Ubique Catholica, si paucos illos exceperis, qui in Comitatu Ortenburgico, & Sulzbergensi, urbeque Ratisbona ab avita orthodoxaque descivere.

III
Circulus Suevicus.

1. *Qui status Ecclesiastici in hoc Circulo?*

I Episcopus Constantiensis, cujus Diœcesis longe olim lateque patens, hæreticorum postea ab ovili Christi secessione haud parum fuit diminuta. Sedes Episcopalis est urbs Marisburgum trans lacum Constantiensem. II Episcopus Augustanus, cujus sedes Episcopalis alias in urbe Dilinga, ubi Academia. III. Episcopus Curiensis, magnis olim abundans proventibus:

qui

qui tamen post Grisonum a vera fide defectionem plurimum fuere accisi. Sedes Episcopi est Curia urbs Rhætiæ primaria. IV. Princeps Abbas Campidunensis Ord. S. Benedicti; qui perpetuus est Imperatricis *Archi-Mareschallus.* Principis territorium est in Algoja circa Ilarum amnem. V. Princeps Præpositus Elvacensis, cujus est Elvacum urbs cum circumjacente tractu. VI. Præpositi & Abbates. 1) Ord. S. Augustini Canonic. Regular. Wettenhusanus. 2) Ord. S. Benedicti Elchingensis, Gengenbacensis, Irsingensis seu Ursinensis, Isnensis, Ochsenhusanus, Ottoburanus, Petershusanus, SS. Udalrici & Afræ Augustæ Vindelic. Weingarensis, Zwifaltensis. 3) Ord. Cisterc. Salemitanus. 4) Ord. Præmonstr. Marchtalensis, Rodensis, Roggenburgensis, Schussenriedensis, Urspergensis Weissenaviensis sive Augiæ minoris. VII. Principes Antistitæ nobilium Virginum Buchaviensis ad lacum Plumarium, & Lindaviensis in urbe Imperali Lindavia. VIII. Antistitæ Baintensis, Guttencellensis, Heggenbacensis, & Rubromonasteriensis, Ordinis omnes Cisterciensis.

2. *Qui status Seculares?*

I. Dux Würtenbergicus, cujus sedes urbsque primaria est Studgardia. II. Marchiones Badensis & Durlacensis. Badensi Marchionatus superior, cujus urbes primariæ Badena, Rastadium &c. Durlacensi vero subest Marchionatus inferior, ubi Durlacum, Pforzhemium &c. Marchionatus superior religioni adhæret Catholicæ, inferior Lutheranæ, uti & Würtenbergiæ Ducatus. III. Principes Hohenzolleranus, Hechinganus, & Sigmaringanus, Religionis uterque Catholicæ. IV. Principes Fürstenbergensis, Möskichensis, & Stülingensis, itidem Catholici. V. Principes Oettinganus, qui solus ex antiquissima hac familia Luthero adhæret. VI. Præter Comites Oettinganos, in tres stirpes Wallersteiniam, Spilbergicam & Baldeianam divisos, Circulo huic adscripti sunt Comites Fuggeri, Graveneggii, Kohenemsii, Justingenses sive Freybergii, Königseggii, Monttorii, Pappenheimii, Rechbergii, Truchsessii de Waldbirg,

Wolfegg, Zeil &c. VII. Urbes Imperiales Catholicæ sunt Buchavia, Buchornia, Cella, Gamundia, Gengenbachium, Offenburgum, Pfulendorffium, Rottwilla, Uberlinga, Wangena & Willa, Mixtæ Religionis Augusta Sueviæ metropolis, Biberacum, Dünchelspihla, Rauffbura, Leutkirchium, & Ravenspurgum. Lutheranæ Alena, Bopfinga, Campidunum, Esslinga, Gienga, Hala, Heilbrunna, Isnia, Lindavia, Memminga, Nodlinga, Reutlinga, Ulma, & Wimpina.

3. *Qui Circuli hujus Directores?*

Episcopi Constantiensis, & Dux Würtembergicus: qui & Circuli Dux est.

IV.
Circulus Rhenanus superior.

2. *Qui status Ecclesiastici?*

I. Episcopus Wormatiensis. II. Episcopus Spirensis. III. Episcopus Argentoratensis. IV. Episcopus Basileensis, qui, postquam Basilea veram Religionem abjuravit, Brantruti sedem fixit Episcopalem. Episcopatus porro Metensis, Tullensis & Virodunensis pridem Gallis cessere. V. Princeps Abbas Fuldensis, Ord. S. Benedicti perpetuus *Archi Cancellarius* Imperatricis, & Abbatum per Germaniam & Galliam *Primas*. Principis porro Abbatiæ Prumiensis possessionem pridem adiit Elector Trevirensis. VI. Magnus Equitum Melitensium *Prior* per Germaniam, cujus sedes est Heicershemii in Brisgoja. VII. Princeps Antistita Andlaviensis in Alsatia inferiore.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Comites Palatini Rheni Bipontinus, & Bircofeldensis: Comitatus porro Veldentianus & Simmerensis sub Electoris Palatini ditione est. II. Landgravii Hassiæ, quadrifariam divisi, nempe in Casselanos, Darmstadianos, Rhenofeldenses & Homburgenses. Hasso Casselanus possidet. 1) Potiorem Hassiæ inferioris partem. 2) In Hassia superiore Marpurgum, aliasque urbes. 3) Principatum Hirschsfeldiæ, insignem olim Abbatiam

&c.

&c. Hasso Darmstadianus potissimum Hassiæ superioris partem obtinet cum urbe Gissa; Comitatum item Cattimelibocensem superiorem, cujus Caput Darmstadium. Hasso-Rhenofeldensis tenet Comitatum Catimelibocensem inferiorem, & in Hassia vero inferiore Rottemburgum, Landgravii Rottemburgensis, & Wanfridam, Wanfridensis sedem &c. Hassio-Homburgensi subjecta est urbs Homburgum in Hassa superiore. III. Principes Nassoviæ in sex ramos divisi, nempe in Dietiensem, Dillemburgensem, Hadamariensem, Idsteinensem, Sigenensem, & Usingensem; cum Comitibus Sarbrukensibus, Ottweileranis & Vilburgensibus. Omnes hi nomen ducunt a Principatu urbeque primaria Nassovia, suntque partim Catholici, partim Acatholici. IV. Princeps Comitatus Montis Bellicardi, Duci Würtembergiæ subjectus. V. principes Salmensis, & Princeps Waldesis; Comes item Hannoviensis, cujus est Hanovia, ampla, munitaque Wetteraviæ urbs. VI. Comites Hazfeldenses, Isenburgici, Leiningenses, Saynenses & Witgensteinenses, Solmenses, Wiedenses, Wild-& Rheingravii &c. VII. Urbes imperiales Wormatia, Spira, Fridberga, Wezlaria, Gelnhusium, & olim Argentina, aliæque Alsatiæ urbes, nunc Gallicæ omnes ditionis. Duces quoque Sabaudiæ & Lotharingiæ Circulo huic sunt adscripti.

3. *Qui Circuli hujus Directores?*

Episcopus Wormatiensis, & Landgravius Hasso-Casselanus.

V.

Circulus Rhenanus inferior seu Electoralis.

1. *Qui Circuli hujus Status Ecclesiastici?*

I. Archiepiscopus & Elector Moguntinus, qui possidet. 1) ditionem Moguntinam. 2) Stradam, Montanam. 3) Elsfeldiæ tractum. 4) Erfordiam, Thuringiæ metropolim cum tractu adjacente, 5) Frislariam, Ameneburgum&c. in Hassia inferiore. 6) Aschaffenburgum,

Gerreshemium &c. II. Archiepiscopus & elector Trevirensis, cujus præter Treviros metropolim, est Confluentia, ubi Mossella Rheno jungitur, Vesalia superior, Prumia cum Abbatia principe, Sa burgum &c. III. Archiepiscopus & Elector Coloniensis, cujus sedes Electo alis Bonna. Idem præter alia possidet quoque Westphaliæ Ducatum.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Elector Palatinus, cui subest) Palatinatus Rhenanus sive Inferior. 2) Ducatus Neoburgicus in Circulo Bavarico. 3) Ducatus Juliacensis & Ducatus Montanus cum Dynastia Ravensteinensi in Circulo Westphalico &c. II. Princeps Arembergicus; cujus Principatus urbsque Aremberga in Eiffalia. III. Comites Sleidani, Manderscheidenses, Reifferscheidenses, & Virneburgenses, omnes itidem in Eiffalia.

3. *Quis Circuli hujus Director, & Dux?*

Director est Elector Moguntinus: Dux vero Elector Palatinus.

VI.

Circulus Westphalicus

1. *Qui Status & Ordines Ecclesiastici?*

I. Episcopus Monasteriensis. II. Episcopus Leodiensis. III. Episcopus Paderbornensis. IV. Episcopus Osnabrugensis. Verdensem porro Episcopatum Suecus primum, ac nuper Hannoveranus; Mindensem vero Brandeburgus occupavit, profani utrumque juris factum in pacificatione Westphalica. V. Abbates Principes Corbejensis & Stabulensis. Abbas item Verdensis & Cornieliensis. VI. Princeps Antistita Essendiensis, & Abatissia Buscheidensis. Princeps porro Antistita Herfordiensis Calvino adhæret.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Dux Juliacensis. II. Dux Montensis. III. Dux Clivensis. Ducatum Juliacensem & Ducatum Montensem,

ſem, cujus metropolis Duſſeldorpium, poſſidet Elector Palatinus: Cliveſem vero cum Comitatu Marchiæ, & Comitatibus Ravensbergenſi, Lingenſi &c. Eelector Brandeburgicus. Weſthaliæ porro Ducatus Electori Colonienſi eſt ſubjectus. IV. Princeps Friſiæ Orientalis. V. Comites Bentheimenſes, Bronchorſtii, Lippienſes, Reckheimenſes, Styrumii, Teklenburgici Vehlenſes, &c. Plures alios Circuli hujus Comitatus poſſident Rex Daniæ, Luneburgici Haſſi &c. VI. Urbes Imperiales Colonia, Aquisgranum, Tremonia.

3. *Qui Circuli Directores?*

Epiſcopus Monaſterienſis, & Dux Juliacenſis cum Clivenſi alternatim.

VII.
Circulus Franconicus.

1. *Quinam Status Eccleſiaſtici?*

I. Epiſcopus Bambergenſis, cui in Carinthia loca quædam ſubjecta ſunt. II. Epiſcopus Herbipolenſis, qui & Dux Franciæ Orientalis. III. Epiſcopus Euſtadianus. Urbs Princeps eſt Euſtadium ad Almonum amnem. IV. Magiſter Equitum Teutonicorum, cujus ſedes eſt Mergenthemii ad Tuberum amnem, poſtquam Equites Teutonici ex Boruſſia commigrare ſunt compulſi.

2. *Qui Status Seculares?*

I. Marchio Byruthanus, ſeu Culembacenſis. II. Marchio Onoldinus ſive Anſpacenſis. Uterque hic Marchionatus Luthero adhæret. III. Princeps Schwazbergenſis, & Princeps Lōwenſteinius ſive Werthemienſis. Princeps porro Comitatus Hennebergicus inter Saxoniæ Duces eſt diviſus, excepta Smalcaldia urbe, quæ Haſſo Caſſelano ceſſit. IV. Comites Caſtelani, Dernbacenſes, Erpacenſes, Limburgenſes, Hohenloici, Reinecani, Schœnbornii &c. V. Urbes Imperiales Norimberga, Francofurtum ad Mœnum, Schweinfurtum, Rottenburgum ad Tuberum, Weiſſenburgum, & Winshemium.

3. *Qui Circuli Directores?*

Episcopus Bambergensis, & Marchio Byruthanus, qui & Circuli Dux est.

VIII.

Circulus Saxoniæ Superioris.

1. *Qui Circuli hujus Directores?*

Elector Saxoniæ (qui & Dux Circuli) & Elector Brandeburgicus.

2. *Quæ Provinciæ Electori Saxoniæ subjectæ?*

1. Saxonia propria sive Electoralis in septem Circulos, Electoralem nempe, Thuringicam, Misnensem, Lipsiensem, Montanum Voitlandicum & Neustadianum divisa. 2. Lusatia superior &c. Electoris sedes est Dresda ad Albim.

3. *Quid in hoc Circulo Elector Brandeburgicus possidet?*

1. Marchiam Brandeburgicam, quæ in *Veterem, Novam, Mediam, & Ukeranam* &c. distribuitur. 2) Pomeraniam ulteriorem, partemque citerioris, cum Principatu (olim Episcopatu) Caminensi, aliisque. Electoris sedes est Berolinum ad Spreham amnem.

4. *Qui Status Ecclesiastici?*

Florebant olim in hoc Circulo Episcopatus Misnensis, Merseburgensis, Naumburgensis, Brandeburgensis, Havelbergensis, Caminensis & Lebusiensis. Abbatiæ item Principes Saalfeldensis, Quedlinburgensis & Gerenrodensis &c. nunc profani omnes juris. Nam Misnensem, Merseburgensem & Naumburgensem Episcopatum cum Abbatia Saalfeldensi Saxoniæ Duces; reliquos vero Episcopatus Elector Brandeburgicus occupavit. Quedliburgense & Gerenrodense cœnobium Abbatissæ, ut vocant, Lutheranæ incolunt, ut plura alia monasteria silentio involvam.

5. *Qui reliqui Status Seculares?*

I. Saxoniæ Duces, Weisenfelsenses, Merseburgenses, Vinarienses, Isenacenses, & Gothani in plures ramos divisi. II. Principes Anhaltinni, Dessavienses, Bernaburgenses, Cœthenses & Servestenses. III. Principes Schwarzburgici, Sonderhausiani, & Rudelstadiani

Prin-

Princeps item Fundanus, qui Malsfeldiæ Comes, Catholicus. IV. Comites Barbienses, Gleichenses, Hohensteinii, Reussenses, Schænburgici, Stolbergenses &c.

XI.
Circulus Saxoniæ Inferioris.

1. Qui Circuli hujus Directores?

Archiepiscopi Magdeburgensis & Bremensis, in quorum locum successere Electores Brandeburgicus & Hannoveranus.

2. Quæ Electoris Hannoverani Provinciæ?

1. Ducatus Luneburgicus. & Lavenburgicus. 2. Principatus Calenbergensis sive Hannoveranus, ubi Hannovera, Electoris sedes. 3. Principatus Grubenhagensis &c. præter Ducatum (olim Archiepiscopatum) Bremen em &c.

3. Qui Status sive Ordines Ecclesiastici?

Ex tot Circuli hujus Episcopatibus, Mageburgensi nempe & Bremensi, Halberstadiano, Sverinensi, Slesvicensi, Lubecensi & Raceburgensi solus Heldesiensis in pristina Juris & Jurisdictionis sacræ possessione, fideque orthodoxa adhuc persistit, posteaquam in pacificatione Westphalica Archiepiscopatus Magdeburgicus cum Episcopatu Halberstadiano Electori Brandeburgico; Archiepiscopatus Bremensis Sueco primum, ac pronuper Hannoverano; Episcopatus Suerinensis & Raceburgensis Ducibus Megalopolitanis cessere. Episcopatum porro Lubecensem Princeps Lutheranus ex Holsatiæ Ducibus Gottorpianis, quem Episcopum vocant, administrare solet; Slesvicensem vero Rex Daniæ tenet.

4. Qui reliqui Status Seculares?

I. Dux Guelpherbitanus; cujus est Ducatus Brunsvicensis &c. Domus item Beverana & Blankenburgensis ex eadem Ducum familia. Duces Megalopolitani, Sverinensis & Strelitiensis. Sverinensis Possidet Ducatum Megalopolitanum, Principatum Vandaliæ, Principatum & Comitatum Sverinensem, Rostochiense Dominium cum urbe Rostochio; Strelitiensis vero

vero Principatum Raceburgensem & Dominium Stargardiense &c. III. Dux Slesvicensis & Dux Holsatiæ, Uterque hic Ducatus inter Daniæ Regem, Ducemque Holsatiæ est divisus. IV. Urbes Imperiales Hamburgum, Lubeca, Brema, Goslaria, Mülhusium, & Nordhusium.

§ II.
De magna Peninsula Scandia, sive Scandinavia.

Quæ hæc Europæ pars?

Extrema Septentrionem versus, Sueciam & Norwegiam complectens. Nos Daniam quoque adjungimus; utpote conterminam, & eidem, cui Norwegia, Domino subjectam.

SVECIA.

1. *Qui Sueciæ limites?*

Ad Septentrionem Lappia Norwegica, ad Ortum Moscovia, ad Austrum mari Baltico & Curlandia, ad Occasum Norwegia clauditur.

2. *Quæ Aquæ?*

Mare Balticum, sinusque Bothnicus & Finnicus, cum multis lacubus locisque paludosis.

3. *Quæ Aura?*

Perfrigida; attamen, in parte præsertim Australi, ubi paucio:es sunt plaudes, pura, oppidoque salubris, ita ut non raro incolæ vitam ultra centum annos producant. Pars porro Septentrionalior ob crebras paludes insalubris est.

4. *Quæ soli fertilitas?*

Id de Europa universa generatim dicendum: regiones Boreales eo minus esse frugiferas, quo propius ad Polum accedunt; contra quo longius inde recedunt, eo esse fertiliores. Superior igitur Sueciæ tractus cum ob frigoris inclementiam, tum ob frequentes paludes sterilis admodum est. Australior vero non obstante sex mensium peracri hyeme, tritico, pascuis, sylvis, cervis

vis, alcibus, mustelis alpinis &c. abundat. Nec usquam æris venas opulentiores reperias.

5. *Quæ præcipuæ Sueciæ partes?*

1. Gothia, 2. Suecia proprie dicta, 3. Lappia Suecica, 4. Finnia. Ingria porro & Livonia ditionis hodie sunt Moscoviticæ.

6. *Quæ Regni Metropolis?*

Holmia, quæ multis e mari prominentibus scopulis cingitur.

7. *Qui Suecorum mores?*

Sunt frigoris, inediæ, laboris patientes, robusti, bellicosi; imo & truculenti. Id quod maximo suo damno experta est Germania centum abhinc annis: quando in patriæ, religionisque orthodoxæ excidium Sueci, a Germanis heterodoxis evocati, immanitate plus quam barbara sæviere in Catholicos.

8. *Quæ religionis forma in Suecia?*

Olim nihil gravioris momenti licebat Regi suscipere, quin prius quatuor Regni Ordines, nempe Ecclesiasticorum, Nobilium, Civium, & Rusticorum in consilium adhibe et, quoad anno 1680. Carolo XI. suprema ab iisdem potestas est concessa; qua tamen a Caroli XII. obitu, Ulrica Eleonora, Regis defuncti soror, cum Friderico Hasso-Cassellano, thori regnique consorte, se denuo abdicavit.

9. *Quæ ibidem Religio?*

Lutheri ubique doctrina, velut Evangelium, recepta est.

NORWEGIA.

1. *Qui Regni hujus termini?*

Ad Septentrionem & Occidentem Oceanus Germanicus; ad Meridiem sinus Scagensis seu Danicus; ad Ortum perpetuus montis tractus, quo a Suecia sejungitur.

2. *Quæ Aquæ?*

Occidentem versus in Oceano Germanico est vortex sive Euripus omnium maximus (vulgo Mal-Strom) qui naves onerarias & vicina quæque absorbet.

3.

3. *Quæ terræ indoles?*

Regio hæc ob deserta & inhoſpita tesqua, horridaque montium altiſſimorum juga partem potiſſimam aſpera eſt & inculta; frugum tamen ſat ferax, ubi ſolum culturæ patiens eſt. Arbores ibi prægrandes, malis, navibusque fabricandis aptiſſimæ: æris item, magnetis, picis, pellium, ac piſcium, aſellorum præcipue marinorum, qui in vicino mari capiuntur, magna copia.

4. *Quæ Norvvegiæ partes?*

Sex complectitur Provincias, 1. Bahuſiam, quæ Suecorum eſt, 2. Aggerhuſiam, 3. Bergenſem, ubi Berga metropolis, regii Præfecti ſedes, 4. Stavangriam, 5. Nidroſiam, 6. Wardhuſiam.

5. *Qui Norvvegorum mores?*

Gens eſt rudis; in arte tamen fabrili probe exercitata; algoris, inediæ, ac laboris tolerans; piſcatu & venatione ut plurimum victitans.

6. *Quæ eorumdem Religio?*

Et hi Lutheri placita, tanquam dogmata Evangelica, amplectuntur.

7. *Qui qualesque Lappones?*

Hi triplicis ſunt generis. 1) Qui ad Boream ſunt remotiſſimi, Daniæ Regi parent. 2) Qui ad ortum habitant, ſub Moſcorum ſunt imperio. 3) Reliqui iique potiores ſinum Bothnicum verſus, Sueciæ Regi ſubſunt; genus hominum barbarum, ſylveſtre, ſuperſtitioſum, ac veneficiis infame, qui ventos navigaturis vendere dicuntur; equorum loco rangiferos, cervis haud multum abſimiles, vehiculis jungunt, ſeu trahis, quibus breviſſimo temporis ſpatio maxima conficiunt itinera.

DANIA.

1. *Quæ regni hujus confinia?*

Ad Septentrionem, & Occidentem mare Germanicum; ad

ad orientem ſinus Scagenſis, & mare Balticum, ad Auſtrum Holſatia.

2. *Quæ aquæ?*

Præ cæteris memorandus ſinus Scagenſis (aliis Codanus, aliis Danicus, Jutiam inter & Sueciam, ac Daniæ inſulas) ex quo triplex in mare Balticum tranſitus, nempe 1) per fretum Balticum minus Jutiam inter & Fioniam, 2) per fretum Balticum majus Fioniam inter & Seelandiam, 3) per fretum Sundicum (inter Helſingam Scaniæ & Croneburgum Seelandiæ urbem) tam anguſtum, ut tormentis utrinque inceſſi poſſint, navigia, quæ hic vela demittere, & conſtitutum a Daniæ Rege portorium pendere coguntur.

3. *Quod cœli, ſolique ingenium?*

Aura perfrigida eſt; terra frumento, paſcuis, equis, feriſque abundat.

4. *Quæ Daniæ Provinciæ?*

1) Jutia Peninſula, olim Cimbrica Cherſoneſus, 2) Seelandia & Fionia Inſulæ majores, cum multis aliis minoribus.

5. *Quæ Regni Metropolis?*

Hafnia in inſula Seelandia, ubi portus inſignis.

6. *Qui Danorum mores?*

Navigationibus etiam remotis jam olim aſſueti, mercimoniis præcipue dant operam, ad ſcientias æque atque arma tractanda idonei.

7. *Quod regimen?*

Monarchicum.

8. *Quæ Religio?*

Vera Evangelii doctrina repudiata, Luthero adhæſere, non paucis tamen Catholicorum ceremoniis retentis.

§. III.

MOSCOVIA.

1. *Qui Moſcoviæ fines.*

Ad Septentrionem mare habet glaciale; ad Occidentem Lappiam Norwegicam, Poloniam, & Sueciam; ad Au-

Auſtrum Tartariam minorem, Circaſſiam, mare Nigrum & Caſpium, ad orientem Tartariam majorem ſive Aſiaticam.

2. *Quæ Aquæ?*

Fluvii Volga, Obius, Tanais, Dvina &c. Lacus Ladoga longus 36. latus 20. milliaria Germanica; & Lacus Onega, qui longitudine 50. latitudine 18. milliaria complecti dicitur.

3. *Quæ terræ indoles?*

Regio hæc ſpatiis ingentibus diffuſa in mediterraneis fere plana eſt; ad oras vero maritimas in montes aſſurgit altiſſimos: plena paſſim ſylvis, lacubus, & majoribus fluminibus, quorum aquæ ingenti labore, ſumptuque, at non minore operæ pretio, compendioque per factitios alveos ſive *Canales* jungi nuper, committique cœpere; ut inde in mare Balticum & Caſpium, Pontumque Euxinum navibus liber pateat acceſſus. Aura potiorem anni partem frigidiſſima eſt; quam æſtas ſubinde excipit tam fervida, ut ſerant alicubi ineunte Junio, Julio exeunte metant. Feris ſylvæ abundant. Loca deſerta non pauca, in Siberia præſertim, ubi pretioſæ murium Ponticorum, & Muſtelarum Scythicarum pelles; quas ut integras ſervent, beſtiolas illas telis obtuſis, inque naſum fere directis, dejiciunt ex arboribus.

4. *Quæ Moſcoviæ partes?*

Quatuor præcipuæ: 1) Ruſſia Occidentalis, 2) Ruſſia Orientalis, 3) Tartaria Moſcovitica, 4) Lappia Moſcovitica: quibus aliæ multæ Provinciæ, nuper Suecis ereptæ, acceſſere; nempe: Livonia, Ingria, Careliæ pars, ubi mediis in aquis Sinus Finici ad Nievæ oſtium A. 1703. ædificari cœpta eſt urbs longe munitiſſima, Petroburgum, ut taceam urbes regioneſque alias Perſico bello partas.

5. *Quæ Metropolis?*

Moſcua, quæ omnium Europæ urbium ampliſſima eſſe perhibetur, ad Moſcum amnem.

6. *Qui incolarum mores?*

Gens hæc rudis omnino erat, barbara & inculta; quoad

quoad Petrus I. post varias Europæ regiones peragratas bonarum artium disciplinas, cumque his mores pariter cultiores, politioresque hasce in terras cœpit invehere.

8. *Quæ ibidem regiminis forma?*

Imperiosa prorsus ac despotica; nam subjecti omnes perinde habentur atque mancipia, quorum & bona omnia, & vita ipsa e Czari pendet arbitrio. Neque plebeji solum, sed & Optimates ob levia sæpe delicta, si non morte, fustuario certe mulctari solent.

9. *Quæ Moscorum religio?*

Hi cum Græcis Schismaticis ferme conveniunt.

§. IV.

POLONIÆ REGNUM.

1. *Quæ regiones conterminæ?*

Ad Septentrionem Borussia, Curlandia, & Livonia cum Moscoviæ parte; ad Ortum itidem Moscovia, ad Occidentem Silesia, Marchia Brandeburgica, & Pomerania; ad Austrum Valachia, Transylvania, & Hungaria.

2. *Qui fluvii præcipui?*

Vistula Cracoviam, Varsaviam, Thorunium &c- alluens, infra Dantiscum mare subit Balticum. Borysthenes vero & Tyras in Pontum Euxinum sese exonerant.

3. *Quæ cœli affectio, locique natura?*

Aër perfrigidus quidem, sed salubris; nisi quod in Lithuaniæ quibusdam locis palustribus crassior sit, & insalubrior. Terra frumento, cera, melle, sale, pice, metallis, pecore, jumentis, feris, ac piscibus omnis generis abundat.

4. *Quæ præcipuæ Regni Polonici partes?*

1) Polonia proprie dicta, 2) magnus Lithvaniæ Ducatus 3) Borussia regalis, sive Polonica &c.

5. *Quæ regni hujus urbes præcipuæ?*

Cracovia regni totius, Vilna Lithvaniæ metropolis est, Varsavia Regum sedes.

6. *Quis Polonorum genius?*

Sunt fortes, & animosi, atque adversus Turcas aliosque Ecclesiæ hostes prorsus intrepidi; equo ut plurimum merere soliti: nobilitatis, avitæque libertatis, apprime tenaces &c.

 7.

7. *Quæ regiminis forma?*

Partim Monarchica, partim Ariſtocratica cum Democratica permiſta.

8. *Quæ Religio?*

Catholica; tolerantur tamen alicubi Lutherani, Calviniſtæ, aliique Sectarii, quos *Diſſidentes* vocant.

§. V.

TURCIA EUROPÆA.

1. *Quos hæc habet terminos?*

Ad Septentrionem Poloniam, & Hungariam; ad Ortum Pontum Euxinum; ad Auſtrum Mediterraneum, ad Occaſum mare Adriaticum.

2. *Quæ præcipuæ ejusdem partes?*

1) Bulgaria, Beſſarabia, Thracia ſive *Romania*, Græciaque univerſa, quæ uno omnes nomine *Romelia* appellantur, atque a ſupremo Præfecto *Beglerbeg* dicto, cujus ſedes urbs Sophia Bulgariæ metropolis, adminiſtrantur. 2) Bosniæ, Croatiæ, Dalmatiæ & Serviæ pars. 3) Inſula Creta, ſive *Candia*, centum olim urbibus frequens, & Eubœa, vulgo *Negroponte*, cum aliis Archipelagi inſulis, quarum plerisque nova hodie nomina indidere. Has inter eſt inſula Pathmos, ſive *Palmoſa*, ubi S. Joannes Apocalipſin ſcripſit.

3. *Quæ Imperatoris Turcici ſedes?*

Arianopolis primum, donec ſedes regia Conſtantinopolim (Turcæ Stambol vocant) A. 1453. a Mahomete II. captam, eſt translata.

4. *Quæ Turcarum ingenia?*

Gens hæc atrox, truculenta, & barbara, ad regnorum, bonarumque artium excidium nata non propria virtute; ſed Principum Europæorum diſſidiis, graviſſimisque Pſeudo chriſtianorum præcipue, ipſis adeo Turcis pejorum, flagitiis ad tantum dominationis faſtigium eſt graſſata.

5. *Quæ Turcarum Religio?*

Nefariis omnes impii Mahometis ſuperſtitionibus ſunt dediti; quibus immiſti Schiſmatici Græci, Deo & Eccleſiæ rebelles, miſeram ſerviunt ſervitutem.

6.

6. *Quæ celebriores antiquæ Græciæ Provinciæ?*

1) Macedonia, ubi Theſſalonica, hodie *Salonichi*; 2) Albania ſive *Arnaut*, 3) Epirus, 4) Ætolia, ubi Actium promontorium, 5) Achaja, nunc *Livadia*, ubi olim Athenæ urbs, Academia toto orbe celeberrima, mons Parnaſſus, aliaque antiquitatis monumenta. 6) Theſſalia, ſive *Janua*, ubi Campi Pharſalici, amœniſſima Tempe, mons Olympus &c. 7) Pelloponeſus, ſive *Morea*, ubi Corinthus, Sparta &c. fuerat.

7. *Quis Græciæ hodiernæ ſtatus?*

Nobiliſſima hæc regio, omni antehac diſciplinarum genere longe excultiſſima, ſedes nunc ignorantiæ, meraque Barbaries.

8. *Quæ terræ fertilitas?*

Hæ, aliæque Turcicæ ditionis provinciæ erant olim cultiſſimæ, rerumque omnium affluentia refertiſſimæ; quæ tamen hodie ob incolarum vel inſcientiam: vel inertiam magnam partem neglectæ jacent.

§. VI.

BRITANNIA.

Quis hujus ſitus?

Undique mari cingitur: ad Septentrionem Caledonio; ad Occaſum Hibernico; ad Auſt um Britannico; ad Ortum Germanico, ubi Batavi magnum quotannis quæſtum ex halecum captura faciunt.

2. *Quæ Britanniæ diviſio?*

Inſula hæc, omnium Europæ maxima Angliæ & Scotiæ regna complectitur, & Britannia magna appellatur. Huic Occidentem verſus adjacet Hibernia, quæ cum pluribus aliis inſulis minoribus Britanniæ Regi ſubjecta eſt.

3. *Qui fluvii præcipui?*

In Anglia Tameſis; Tavus in Scotia, ubi quatuor magna æſtuaria, quæ Scoti *Fyrth.* vocant, in Hibernia Senus.

1. *Quæ urbes primariæ?*

Angliæ Londinum; Scotiæ Edemburgum; Hiberniæ Dublinum.

5. *Quæ cœli affectio, solique natura?*

In Anglia aura humidior, crassiorque, temperata tamen. Terra ut ut fertilissima, vinum tamen non profert. Lana, stannum, & equi Anglici præ reliquis commendantur. Asperioris & cœli, & soli est Scotia; unde minor frugum; maxima vero piscium, halecum præcipue, ac salmonum copia. In hibernia ob crebros lacus & paludes aër gravior, minusque salubris est, prata tamen pecoribus, lacus piscibus, maxime salmonibus, abundant.

6. *Quis incolarum genius?*

Hi quamdiu religioni veræ adhæserant, miris passim laudibus efferebantur; at postquam ab ea defecere, toti pariter a seipsis degenerarunt. Adeo nempe si non unica, optima certe morum administra religio est orthodoxa; quæ si exulare cogitur, vera pariter virtus, honestas, politia &c. exulet necesse est. Quod si populo hujusmodi fœdifrago, vereque religionis desertori ferociores insuper animi impetus natura indidit, quid, nisi casus tragicos, turbulenta, dira, funesta quæque expectes?

7. *Quæ regiminis forma?*

Monarchica, cum Aristocratica & Democratica permista.

8. *Quæ ibidem religio?*

Catholica tantopere olim floruit, ut multæ Europæ Provinciæ, ac præcipue Germania primos orthodoxæ Fidei magistros, & Apostolos Britanniæ debeat. At vero post horrendum illud schisma ab Henrico VIII. Ecclesiæ Dei propugnatore primum strenuo, dein hoste infensissimo, introductum, merum diversarum sectarum chaos hodieque lugentes conspicimus.

6. *Quis antiquæ Britanniæ Status?*

Hæc Albion primum, tum a Romanis victoribus Britannia appellata est. Præsidiis exinde Romanis ad Gal-

liam

liam defendendam avocatis, Britanni Anglos, Saxonum Coloniam, contra vicinorum hostium incursiones in subsidium advocarunt. a quibus strenue primum adjuti, dein contra fidem datam patria pulsi, partim in extremum Galliæ angulum sedem nomenque transtulere, partim in montes Cambriæ (Walliam hodie vocant) se recepere, retenta in hanc usque diem antiquæ Britanniæ lingua. Britannia subinde a novis incolis Anglis, Anglia vocari cæpta est.

§. VII.

I T A L I A.

1. *Qui ejus termini?*

Italia, ocreæ figuram referens, Septentrionem versus a Germania, Helvetia & Gallia Alpibus submovetur; cætera vero Mediterraneo undique mari cingitur.

2. *Qui fluvii præcipui?*

Padus, quem Poëtæ Eridanum vocant, Tiberis, & Athesis.

3. *Quæ terræ fertilitas?*

Tanta, ut Europæ Paradisus appellari haud injuria possit; nam vinum generosum, poma optima omnis generis, sericum, resque alias ubertim suppeditat.

4. Quæ *Italiæ divisio?*

In superiorem, mediam, & inferiorem dividi percommode potest. In parte superiore, seu Boreali septem sunt Ducatus: nempe Sabaudia: Pedemontium, Mons-Ferratus, Ducatus Mediolanensis, Parmensis, Mutinensis, & Mantuanus. Tres item Respublicæ: Veneta, Genuensis & Lucensis. In Italiæ meditullio ditio est Summi Pontificis, & magnus Hetruriæ Ducatus: in parte inferiore, seu Australi regnum Neapolitanum. Italiæ circumjacent Insulæ majores: Sicilia, Sardinia, Corsica & Melita; cum minoribus quibusdam.

5. *Quæ urbs Italiæ primaria?*

Roma, Imperii primum profani, imo & veteris orbis universi, caput; inde vero Imperii Ecclesiastici, non per veterem duntaxat, sed novum insuper orbem quaquaversus dilatati metropolis, Summique Pontificis, & Christi in terris Vicarii sedes.

6. *Quæ Religio?*

Sola hic religio Catholica sedem fixit stabilem, nullis unquam Inferorum machinis evertendam.

7. *Qui Italorum mores?*

Perspicaci, sagacique sunt ingenio, ac rerum omnium capaci. Dicuntur tamen astuti, subdoli, gloriæ, vindictæ & pecuniæ tenaces non minus, quam appetentes, ac medium quodammodo tenere Hispanicam inter gravitatem, & levitatem Gallicam.

8. *Quæ priscæ Italiæ divisio?*

Pars Italiæ superior, ubi Pedemontium, Mediolanum, Parma &c. Gallia *Cisalpina*, sive *Togata* vocabatur. Versus Dominium Venetum erat Gallia *Transpadana*; *Cispadana* autem versus agrum Florentinum. Omnis hic Italiæ superioris tractus post Longobardorum irruptionem Longobardia dicta est. In media Italia erat Hetruria, sive Tuscia, Græcis Tyrrhenia, hodiernis Italis Toscana. Campania Romana, cujus caput Roma majorem Latii antiqui partem continet, ubi olim Latini Sabini, Rutuli, Volsci &c. Ducatus Spoletanus *Umbria*, Marchia Anconitana *Picenum* nominabatur. In Italia inferiore erat 1) Samnium, ubi hodie Beneventum 2) Campania felix, ubi Neapolis, Capua, Nola &c. 3) *Græcia magna* Apuliam & Calabriam, quæ inferior regni Neapolitani pars est, complectebatur. In antiqua Calabria erat urbs Tarentum. Hodierna Calabria Siciliam versus protenditur.

§. VIII.

§. VIII.

GALLIA.

1. *Qui regni hujus limites?*

A Septentrione mari Britannico (nautæ *Canalem*, Galli *la Mache* ſive manicam vocant) parteque Belgii; ab occaſu Oceano Átlantico; a Meridie montibus Pyrenæis, quibus ab Hiſpania ſejungitur, & mari Mediterraneo, ab Ortu Sabaudia, Comitatu Burgundiæ, Lotharingia, & parte Belgii terminatur.

2. *Qui celebriores Galliæ Fluvii?*

Sequana, Ligeris, Garumna, & Rhodanus.

3. *Quæ cœli, ſolique affectio?*

Cœli temperies Salubris, ſolum oppido fœcundum, præcipue in Provincia verſus mare Mediterraneum. Vina Campana & Burgundica paſſim commendantur.

4. *Quæ Galliæ Diviſio?*

Duodecim complectitur Provincias, quarum tres, Inſula nempe Franciæ, Provincia Aurelianenſis, & Lugdunenſis meditulium ferme obtinent. Tres ad Septentrionem recedunt: Britannia nimirum, Normannia, & Picardia, Tres Orientem ſpectant, nempe Delphinatus, Burgundia, & Campania, Tres tandem, *Provincia* videlicet, Occitania & Aquitania Auſtrum verſus, Mari Mediterraneo & Hiſpaniæ adjacent.

5. *Quæ Galliæ Metropolis?*

Lutetia, ſive Pariſii ad Sequanam.

6. *Quis Gallorum genius?*

Sunt feſtivi, comes, affabiles, ad res gerendas non minus quam excogitandas prompti, & expediti, variis in artibus, ac ſcientiis probe exercitati, ſui tamen, rerumque ſuarum immodici æſtimatores, leves, inſtabiles, novarum ſemper rerum, atque elegentiarum in veſtitu præſertim architecti, quibus aliarum nationum oculos faſcinant, & loculos emungunt.

7. *Quæ ibidem regiminis forma?*

Monarchica.

8. Quæ Religio?

Catholica; niſi quod hæreſis Janſeniana, Vaticanis licet fulminibus toties percuſſa, totoque orbe reliquo exulare juſſa, in Gallia aſylum magno identidem molimine quæritet, inventura haud dubie, niſi Regis Chriſtianiſſimi, totque virorum, purpura, infulis, toga, ſagoque; virtute item & doctrina omnigena conſpicuorum zelus, & invicta conſtantia totis viribus obniteretur.

9. Quæ Galliæ antiquæ diviſio?

Generaliter dividebatur in Galliam Ciſalpinam, & Tranſalpinam. Ciſalpina complectebatur maximam Italiæ Borealis partem, ubi inſubres agrum Mediolanenſem, Ligures Genuenſem, Taurini Pedemontium &c. incoluere. Gallia Tranſalpina in Comatam, & Braccatam: Comata rurſus in Belgicam, Celticam: & Aquitanicam diſpertiebatur. Gallia Belgica hodie pars eſt Belgii, & Germaniæ. In hac Ubii circa Coloniam, Vangiones circa Wormatiam, Tribocci circa Argentinam &c. conſedere. Gallia Celtica agrum Lugdunenſem, & Pariſienſem, Britanniam, Normanniam &c. aquitanica vero Vaſconiam, Occitaniam, Agrum Aurelianenſem &c. complectebatur. Gallia Braccata, ſive Narbonenſis *Provinciam* proprie dictam, & Delphinatum &c. complexa, appellabatur Provincia Romanorum, quia hi inde initium fecere Galliæ ſub imperium ſuum redigendæ.

§. IX.

Hiſpania & Luſitania.

HISPANIA.

1. Qui Hiſpaniæ limites?

A Septentrione Oceanum reſpicit Cantabricum; ab Ortu æſtivo montes Pyrenæos; a Meridie & Ortu hyberno

berno mare Mediterraneum; ab Occasu Lusitaniam, & Oceanum Atlanticum.

2. *Qui præcipui Hispaniæ fluvii?*

Iberus, & Bætis, sive *Guadalquivir*, Tagus item, Durius, & Anas, sive *Quadiana*, qui tres etiam Lusitaniam rigant.

3. *Quæ cœli, solique natura?*

Aër in partibus præcipue Australibus præfervidus interdiu, noctu frigidiusculus, ac penetrantis cujusdam, stomachoque adversantis acrimoniæ. Unde hic, perinde atque in Italiæ locis quibusdam, periculosum perhibent apertis fenestris noctu somnum capere. Solum admodum fertile est, longe fertilius futurum, si diligentius excoleretur.

4. *Quæ Hispaniæ divisio?*

Ex pluribus constat regnis, ac Provinciis. In ipso fere meditullio regna sunt Castellæ veteris, ac novæ, cum regno Legionis: Gallecia, Asturia, & Biscaja, sive Cantabria versus oram Oceani Septentrionalem ab Occasu in Ortum procurrunt. Montibus Pyrenæis adjacent Navarra, Aragonia, & Catalonia: mari vero Mediterraneo regna Valentiæ, Murciæ, Granatæ & Andalusiæ.

5. *Quæ Hispaniæ metropolis?*

Madritum in Castella nova, ubi sedes regia,

6. *Qui genti huic mores?*

Hispani profundo reconditoque sunt ingenio, severiorum magis disciplinarum, quam artium liberalium cultores; circumspecti, auctoritatis, gravitatis, secretique apprime tenaces; quoque in deliberationibus & consultationibus tardiores, eo in rebus semel decretis sunt constantiores. Ac licet a labore rusticano & opificiis ut plurimum abhorreant, virtutis tamen Bellicæ, præsertim Caroli V. & Philippi II. temporibus eximia prorsus dedere specimina, laborum quorumvis patientissimi.

7.

7. *Quæ regiminis forma?*
Monarchica.

8. *Quæ Religio?*
Nonnisi Catholica, quam cum Rex re, & nomine *Catholicus*, tum rerum hæreticarum quæsitores ita sartam adhuc tectamque conservarunt, ut nulli hæreticorum sedem illic stabilem capere in hanc usque diem licuerit.

Quæ antiquæ Hispaniæ divisio & appellatio?
Hæc Hesperia quoque ultima (quo nomine ab Italia *Hesperia* simpliciter vocar solita, discernebatur) Iberia item & Celtiberia appellata, atque in Hispaniam citeriorem, & ulterionrem divisa est. *Citerior*, sive Tarraconensis, dimidia erat Hispaniæ pars, quæ Romæ fuerat vicinior, *ulterior* vero Lusitaniam, & Bæticam, ubi hodie Andalusiæ, & Granatæ regna, complectebatur. Trans fretum Herculeum Mauritania erat Tingitana, Hispanicæ tunc ditionis. In Celtiberia eminebat urbs Numantia, post diutinam obsidionem a Scipione tandem deleta.

LUSITANIA
Sive
PORTUGALLIA.

1. *Qui regni hujus termini?*
A Septentrione, & Oriente Hispaniæ contermina est: ab Occasu, & Meridie Oceano Atlantico alluitur.

2. *Qui fluvii?*
Præcipuus est Tagus, ad cujus ostium urbs est Ulyssipo, Lusitaniæ metropolis, sedesque regia.

3. *Quæ terræ indoles?*
Solis calorem venti, a mari identidem spirantes, mitigant; hinc cœli temperie, ac fertilitate Lusitania Hispaniam superat, vino, oleo, arborum fructibus, pascuis, sale &c. dives.

4. *Quæ regni divisio?*

Complectitur Lusitaniam, sive Portugalliam proprie dictam, & Algarbiam.

5. *Qui Lusitanorum mores?*

Sunt frugales, & ad rem suam attenti, liberales nihilominus erga egenos, Deoque dicatos homines; in templis exornandis pie prodigi; religione in Deum, Deique Matrem nulli secundi; scientiis item, mercimoniis & armis clari.

6. *Quæ ibidem religio floret?*

Sola Catholica, perinde atque in Hispania.

7. *Quo nomine prisci Romani regionem hanc apellabant?*

Pars hæc erat Hispaniæ *ulterioris*, Provincia Lusitanica nuncupata.

§. X.

HUNGARIÆ REGNUM.

1. *Quis Hungariæ situs, atque divisio?*

Ad Septentrionem montibus Carpathicis a Polonia; Silesia & Moravia sejungitur: ad ortum Transylvaniæ & Valachiæ; ad Austrum Sclavoniæ & Serviæ; ad Occasum Austriæ, & Styriæ contermina est; dividiturque in superiorem & Transdanubianam Septentrionem versus, & in inferiorem seu Cisdanubianam Meridiem versus. Buda Regni totius caput, regiaque olim sedes erat. Superioris Hungariæ metropolis est Posonium. Regnum porro istud, quod fortissimum Christianæ Reipublicæ contra Turcas propugnaculum semper fuerat, Domus Austriaca jure hæreditario possidet.

2. *Quod soli, incolarumque ingenium?*

Terra, licet rerum omnium copia ad delicias usque abundet, longe tamen uberiores ferret fruges, si diligentius excoleretur. Præ cæteris commendantur boves,

vi-

vinum, & aurum Hungaricum. Incolæ magnis sunt animis, audaces, intrepidi, ad bella gerenda prompti, libertatis amantes &c.

3. *Quæ Religio?*

Jam inde a S. Stephani Regis pariter & Apostoli Hungariæ temporibus Religio Catholica semper floruit, donec Lutheri & Calvini &c. sectatores noxia errorum suorum zizania hic quoque spargerent; dum inter Ferdinandum I. & Joannem Zapolya Reges pro regno decertaretur; sed posteaquam Regnum hoc universum jugo Turcico jam penitus est exemptum, spes pariter affulget, fore, ut Religio avita in antiquissimam suam possessionem postliminio restituatur. Plura habes Opusculo quarto.

CAPUT IX.

Octo minores Europæ partes.

§. I.

De quatuor minoribus partibus, seu regionibus Galliam inter, & imperium Germanicum interjectis, Belgio nempe, Lotharingia, Helvetia, & Sabaudia.

BELGIUM.

1. *Quis Regionis hujus Status?*

Hæc & urbium magnificentia, & frequentia pagorum, & negotiandi opportunitate, pluribusque aliis prærogativis, totius Europæ regio florentissima merito censebatur, eo præsertim tempore, quo uni parebat Domino universa. At post plurimum Provinciarum ab Religione orthodoxa, Regeque Catholico defectionem,

nem, accedentibus insuper Gallorum irruptionibus, & continuis prope belli calamitatibus de pristino illo splendore haud parum deperdidisse visa est.

Quæ Belgii hodierni partitio?

Dividitur in Belgium Austriacum, Gallicum, & fœderatum, sive in Belgium Catholicum, & Acatholicum.

3. *Quæ Belgii Catholici Provinciæ?*

Ex his Domus Austriaca possidet partem potissimam quatuor Ducatuum, Brabantiæ, Limburgi, Geldriæ susuperioris, & Luxemburgi, ac Flandriæ Comitatus: partem item Comitatus Hannoniæ: Comitatum Namurcensem, Marchionatum Antverpiensem, & Dominium-Mechliniense. Gallicæ vero ditionis sunt Artesiæ Comitatus cum parte Brabantiæ, Hannoniæ, & Luxemburgi.

4. *Quæ fœderati, seu Acatholici Belgii Provinciæ?*

Hæ septem, quæ vulgo *Hollandia* appellari solent, nempe duo Comitatus, Hollandiæ & Zelandiæ: quauor Dominia, Frisiense, Groningense, Transisalanum & Ultrajectense: cum Geldria inferiore, quo Zutphaniæ quoque Comitatus pertinet.

5. *Qui Belgarum mores?*

Gallo-Belgæ Gallis uti lingua habituque, ita & moribus propius accedunt. Flandro-Belgæ vero, a Flandria, nobilissima Belgii Provincia apellati, Germanis magis sunt moribus, utpote sinceri, candidi, perhumani, gnavi, industrii, frugales, labori a teneris assueti, ingeniosi, & ad omnes scientias, & artes idonei non minus, quam expediti. Præcipuam tamen operam dant faciendæ mercaturæ, cum ob maris viciniam, tum ob maiorem fluminum alveorumque factitiorum frequentiam.

6. *Quæ Belgii urbes præcipuæ?*

In Brabantia Bruxellæ Lovanium, Antverpia, Mechlinia &c. In Flandria Gandavum, Bruga, Ostenda, Ipræ, Novoportus, Tornacum, Menena, &c. In Hannonia

nonia Montes, Athum &c. Limburgum item, Luxemburgum, Chiniacum, Namurcum, Caroloregium, Ruremunda &c. quæ, pluresque aliæ urbes omnino insignes Austriacæ Domui sunt subjectæ. Galli porro Atrebatum, Cameracum, Duacum, Gravellinam, Insulas &c. Batavi vero Amsterodamum, Roterodamum &c. occuparunt.

LOTHARINGIA.

Quæ qualisque hæc regio?

Regni Austrasiæ pars olim erat. Hodie in geminos Ducatus, Lotharingiæ nempe pressius sumptæ, & Ducatum Barrensem dividitur, estque magnorum Heroum patria. Et quamvis montosa sit, ac saltuosa, frumento tamen, vino & pecoribus &c. abundat. Urbs Princeps est Nancejum, Ducis sedes. Incolæ Gallice ut plurimum loquuntur, Ad Lotharingiam quoque pertinebant tres nobilissimi Episcopatus: Metensis, Tullensis, & Virodunensis, quos Galliæ Rex Henricus II. anno 1552. Imperio Germanico avulsit, Jurisdictione tamen Ecclesiastica penes Archiepiscopum & Electorem Trevirensem in hanc usque diem remanente.

HELVETIA.

1. *Quæ regionis hujus natura, & constitutio?*

Tota fere montibus veluti nativis propugnaculis obvallatur, ac in tredecim territoria, seu *Cantones* distinguitur: e quibus Lucerna, Uria, Suitia, Subsylvania sive Underwaldia, Tugium, Friburgum, Solodorum cum parte Glaronæ, & Abbatiscellæ, cum Vallesia item universa, pluribusque aliis urbibus ac locis fœderatis in avita semper religione perstitere immobiles: Tigurum vero, Berna, Basilea, & Schaphusia cum parte Glaronensium & Abbatiscellanorum &c. Zwinglium, infamem illum fidei orthodoxæ desertorem ac transfugam secutæ, prisca Progenitorum suorum religione abjurata, novitiæ sectæ adhæsere.

2.

2. *Quæ terræ, & incolarum indoles?*

Terra lætis undique paſcuis viret; unde incolæ ex pecuaria permagnum capiunt quæſtum. Quantus porro Helveticorum orthodoxorum in fide Catholica, Chriſtique Vicario defendendo jam olim fervor fuerit, & conſtantia, inde patet: quod Julius II. anno 1512. Helvetos *Pontificiæ Dignitatis Propugnatores & Defenſores*: ac Leo X. anno 1515. *Eccleſiæ Defenſores* appellare non dubitaverit. Helvetorum quoque fidelitas, ſinceritas, temperantia, induſtrioſa ſedulitas, ac uirtus præſertim bellica paſſim celebratur ab Hiſtoricis. Regimen alicubi Ariſtocraticum, alibi Democraticum eſt.

SABAUDIA.

Quid de hac generatim dicendum?

Sabaudiæ Ducatui ab Auſtro Pedemontium, a Septentrione lacus Lemanus, ab Occaſu Gallia, ab Ortu Valleſia eſt contermina. Aura ob crebros montes, perpetua rigentes glacie, frigidior eſt; regio tamen populoſa; nec infæcunda. Incolæ admodum induſtrii ſunt & laborioſi. Monticolæ relicto paſſim ſolo patrio, Æginæis mercibus diſtrahendis regionatim lucellum quærunt.

§. II.

Quatuor reliquæ Europæ partes, Poloniam inter, & Turciam Europæam; nempe: Tranſilvania, Valachia, Moldavia & Tartaria minor.

TRANSILVANIA.

Quid de Principatu hoc ſtrictim commemorandum?

Hungariæ iam olim adjuncta erat; dein propriis paruit Principibus. Nunc annis amplius triginta Domui

mui ſubeſt Auſtriacæ. Terra utut montibus, ſylvisque impedita, frugum tamen feraciſſima eſt, cumque vicina Valachia, & Moldavia olim *Dacia* vocabatur. Incolæ in tres potiſſimum claſſes diſtribuuntur: in Ungaros nempe, Siculos, ſive *Siculicales*, & Germanos origine Saxones; quos inter plures aliæ nationes, ſectæque diverſæ degunt.

VALACHIA, & MOLDAVIA.

Quid de geminis hiſce Principatibus curſim dicendum?

Utraque hæc regio ſuos habet Principes (Hoſpodaros vocant) Sultano vectigales. Terra, montoſa licet ac ſylveſtris, frumento tamen, vino, equis generoſis, armentis, & pecore abundat, Incolarum plerique Græcorum ſchismaticorum erroribus impliciti, aut pecuariam faciunt, aut agriculturæ dant operam: cætera bellicoſi, rerum novandarum cupidi, dubiæ, ſubleſtæque fidei.

TARTARIA MINOR.

1. *Quæ hæc regio?*

Olim Cherſoneſus Taurica, hodie Tartaria Crimæa & Præcopenſis dicitur: quam Scythæ primum, dein Tartari ex Aſia profecti, tenuere. Principem, ſeu *Chamum* ſuum, qui ex *Kirai* ſemper familia eſt, ipſi quidem eligunt; ſed rata omnino habenda a Saltano electio. Ea porro lege Turcis ſunt ſubjecti, ut Sultanum, vel Vezirium ad bella proficiſcentem, cum delecta militum manu comitari cogantur, non alio numerato ſtipendio, niſi quod ex præda ſibi vindicant.

2. *Quis Tartarorum genius?*

Domos plerique non incolunt, ſed parva conſtruunt tuguria, in acumen faſtigiata, quæ carris impoſita cum uxoribus, liberis, & pecoribus ſecum, quo lubet, circumferunt, & obviis quibusque abſumptis, alio commigrant gens hominum barbara, bellicoſa, & rapto vivere aſſueta.

CA-

CAPUT X.

Mappa Geographica Asiæ.

1. *Quis Asiæ situs?*

Nobis Europæis ad Orientem, partemque potissimam sub zona temperata Boreali sita est, atque a Septentrione, Oriente, & Meridie vastissimo cingitur Oceano; Occasum versus mari rubro ab Africa, mari vero Mediterraneo, & Ponto Euxino &c. ab Europa secernitur.

2. *Quæ cœli affectio?*

Aura ad Septentrionem perfrigida, in medio temperata, Austrum versus præfervida est.

3. *Quæ terræ indoles?*

Septentrionem versus, ubi Tartaria major sita, terra vasta, & horrida, magnamque partem nobis incognita est. Regiones vero mediterraneæ: uti Persia, India, China &c. sericó, aromatis, fructibus; gemmis, margaritis, auro, argentoque abundant.

4. *Quis Asiaticorum genius?*

Varius pro vario regionum situ. Nam zonæ torridæ accolæ Africanis similiores sunt, hoc est, inconstantes, vehementes, vafri, & astuti &c. languidiores contra ac hebetiores, qui ad Boream recedunt. Quibus vero mitius Clima obtigit, hi mitiore pariter sunt indole; molles tamen ut plurimum, delicati, & voluptatibus dediti, præsertim postquam orthodoxa religio, optima, ut alias monuimus, morum magistra inde exulare cæpit.

5. *Quæ igitur ibidem Religio?*

Superstitio Mohometana instar luis epidemicæ totam ferme Asiam infecit. Sunt tamen ibi & Ethnici, & Judæi, & Christiani non pauci; qui postremi in varias iterum sectas abire.

6. *Quæ Asiæ præ reliquis mundi partibus prærogativæ?*

1) Hic prima generis humani incunabula, nostrorumque Progenitorum, & Patria charum patria: ex qua deductæ in omnem terrarum orbem coloniæ., 2) Hic tres illæ Monarchiæ longe potentissimæ, Assyriorum, Persarum, & Græcorum floruere. 3) Hic artes pleræque omnes, scientiæque inventæ. 4) Hic Theatrum erat, ubi ludens in orbe terrarum Dei Sapientia tot, tamque admiranda mundo dedit spectacula. 5) Hic terra illa divinitus promissa, lacte & melle fluens, ubi ipse Dei Filius natus & educatus, annisque amplius triginta cum hominibus versatus est, 6) Inde orta Deipara, cœli, terræque Regina, Prophetæ sanctissimi; Christi Apostoli, primi illi legis Evangelicæ, ac Fidei orthodoxæ Præcones, & Doctores. 7) Hic Ecclesiæ novalis, Christique vinea, divinis manibus plantata, Dei-Hominis sudore, ac sanguine, Martyrumque cruore irrigata, lætissime floruit, primitiasqae tulit cælo acceptissimas, propagines inde suas, ac germina emissura per orbem universum &c.

7. *Quæ Asiæ divisio?*

Olim in Asiam majorem, & minorem; hodie rectius diviseris in Imperium Turcicum, Persicum, Mogolicum, Tartaricum, & Sinicum, atque Insulas Asiaticas.

8. *Qui potentissimi Asiæ Monarchæ?*

Turcarum Imperator, Rex Persarum, Magnus Mogol, & Imperator Sinensis; cui magna quoque Tartariæ majoris pars subjecta est.

§. I.

Turcia Asiatica.

Quasnam complectitur Provincias?

Sex: Anatoliam, Syriam, Arabiam, Georgiam, Armeniam, & Diarbechiam. Tres priores cis, posteriores trans Euphratem sitæ sunt.

I. ANA-

I. ANATOLIA.

1. *Quod regioni huic nomen? Quis situs?*

Hæc, quod Europæis ad Orientem posita sit, a Græcis Anatolia ab ἀνατολή *Oriens*, ab Italis *Lovante*, ab antiquis Romanis Asia minor dicta, Peninsulæ instar a Septentrione Ponto Euxino, Euphrate ab Oriente, a Meridie mari Mediterraneo, sive Lycio, & Pamphilio, ab Occidente Archipelago, Hellesponto. Propontide & Bosphoro Thracico terminatur.

2. *Quæ terræ indoles?*

Regio hæc cœli clementia, & soli ubertate, & urbium frequentia, & victoriis, quas tum Græci a Persis, tum Romani a Mithridate, aliisque reportarunt, longe clarissima, hodie a Barbaris neglecta - peneque deserta jacet.

3. *Quæ divisio?*

Turcæ hodie dividunt in 4. Provincias: nempe 1) in *Anatoliam* proprie dictam, quæ Occidentem, & Mare Ægæum versus, olim Bythiniam, Paphlagoniam, Mysiam, Phrygiam, Lydiam, Æoliam, Joniam; Cariam, partemque Galatiæ complectebatur. 2) In *Amasiam*, Septentrionem, Pontumque Euxinum versus, ubi olim regnum Ponti, & Cappadociæ cum parte Galatiæ. 3) In *Caramaniam*, versus Austrum, & Mare Mediterraneum, ubi alias Lycia, Pamphylia, & Cilicia &c. 4) In *Aladuliam*, versus Orientem, & flumen Euphratem, quæ Armeniam minorem antiquam continet. Huc quoque pertinent Insulæ: Cyprus, Rhodus &c.

3. *Quæ celebriores olim hic urbes numerabantur.*

In Bithynia Nicæa, Chalcedon &c. in Jonia Ephesus, Smyrna &c. in Cilicia Tarsus: in Lydia Thyatira; in Phrigia minore Troja, urbs longe decantatissima: ad Hellespontum, sive fretum Callipolitanum Abydos, eque regione Sestos, arces munitissimæ, quas vulgo *Dardanellas majores* vocant; nam Dardanellæ mi-

minores in Græcia ad fauces Sinus Corinthiaci utrumque littus communiunt.

II. SYRIA.

1. *Quid de hac memorandum?*

Syriam, sive Soriam Turcæ dividunt in tres Provincias, sive Præfecturas: Alepensem, Tripolitanam, & Damascenam; quarum singulæ a Bassa, sive Præfecto Turcico administrantur, Alepensis continet Syriæ antiquæ partam Borealem; cujus caput Alepum, urbs ampla, & commerciis florentissima. Tripolitana partem Phœniciæ, & Cælesiriæ complectitur. Urbs princeps est Tripolis ad Mare Mediterraneum, ubi portus percommodus. Damascenæ Præfecturæ caput est Damascus, celebre Emporium ad Libani montis radices. Ad Præfecturam hanc pertinet Palæstina · cujus, uti & Syriæ, solum longe fertilissimum meliorem passim cultu am desiderat; idque vel ob Turcarum avaritiam, vel incolarum desidiam.

2. *Ubinam Pentapolis, & mare mortuum?*

Pentapolis regio olim amœnissima Palæstinam inter, & Arabiam a quinque urbibus, Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, & Segor πεντάπολις appellata, deflagrationis illius horrendæ reliquias longe tristissimas hodieque ostentat; universus quippe terræ illius tractus aspectu horrendus, ac summe sterilis poma profert in speciem pulcherrima, sed quæ manibus contrectata in cineres abeunt. Ibidem lacus est, continuum fumum & sulphur, quasi reliquias funesti illius incendii exhalans, a bitumine, Græce ἄσφαλτος, Asphaltites dictus, tetri omnino ac pestilentis odoris; unde nec pisces ibi, nec suetæ aquis volucres. Vocatur & *Mare Mortuum*: cum quod odor ejus gravissimus omnibus vita præditis adversetur: tum quod ob lentum, ac spissum bitumen nec aura, nec ventis moveri unquam possit.

3: *Quid*

5. *Quid porro de Palæſtina, ſeu terra ſanctu memorandum reſtat?*

Hæc a Chananæis primum, hisque Dei monitu exterminatis, a populo Israelitico incolebatur. Termini ejus a Septentrione mons Libanus; ab Occaſu mare Syriacum (quod & Sidonium, & Phænicium dicitur) a Meridie Arabia Petræa, ab Ortu Arabia deſerta. Quadrifariam dividebatur 1) In Judæam, 2) In Samariam, 3) In Gallilæam, 4) In Peræam. In Judæa tribus Juda, Benjamin, Simeon, & Dan: In Galilæa Aſer, Nepthali, Zabulon & Iſſachar. In Samaria Ephraim cum dimidia Tribu Manaſſe: in Peræa trans Jordanem (ubi & Ituræa & Trachonitidis regio) Ruben, & Gad cum reliqua Manaſſis tribu conſedere. Terræ ſanctæ metropolis, regnique olim Judaici ſedes erat Hieroſolyma, toto terrarum orbe nominatiſſima, hodie ſolo fere nomine, & Chriſti ſepulchro celebris.

III. ARABIA.

1. *Quid de regione hac paucis dicendum?*

Arabia triplex eſt, petrea, deſerta, & felix; ubi varii Principes (Emiros vocant) dominantur; quorum plerique Turcis, cæteri Perſis ſunt vectigales. Per Arabiam petræam, majori ex parte ſterilem, arenoſam, ac ſole torridam, populus Iſraeliticus, Moyſe ductore, ex Ægypto in Palæſtinam longo viarum circuitu eſt profectus. Mons ibi Sinai, & Horeb, uterque Dei cum Moyſe alloquio inſignis. Arabia deſerta, Judæis Cedar, maximam ſui partem plana eſt; at ſterilis pariter, & arenoſa; ideoque *deſerta*. Arabia felix, ubi regnum Sabæ fuiſſe traditur, auro, gemmis, balſamo, thure, myrrha, aromatis & fabis, vulgo Caffé, abundat. Inter urbes præcipuas eſt Mecca, Mahometis patria, & medina, ubi Pſeudo prophetæ tumulus. Urbs utraque ſumma Mahometanorum, catervatim illuc confluentium, ſuperſtitione freqnentatur.

2. *Quis Arabum genius, quæve cæli affectio?*

Calor ibi maximus; quem tamen rores matutini nonnihil mitigant: hinc itinera noctu peraguntur. Incolæ cum armentorum gregibus pascua vagi pererrant, & Scytharum more habitant sub tentoriis, quoad pabulum suppetit; quo absumpto, alio commigrant. latrociniisque finitimos infestant. Qui urbes incolunt, paulo humaniores sunt, mercaturæ ut plurimum dediti, Mahometis tamen erroribus omnes impliciti.

IX. GEORGIA.

Ubinam sita hæc regio?

Pontum Euxinum, & Mare Caspium interjacet, in que plures distribuuntur Provincias: quas inter Georgia proprie dicta, siue Gurgistan, ubi olim Iberia: Colchis item Argonautarum expeditione celebris, quæ Mengrelia hodie vocatur, atque in tres iterum dividitur Principatus. Terra, frugifera alioquin, parum excolitur, ac partim Turcis, partim Persis vectigalis est. Regio Christiana quidem, sed erroribus plurimis inquinata.

V. ARMENIA.

sive

TURCOMANIA.

Quænam hæc regio?

Potissimam Armeniæ majoris Partem complectitur. Hic eminet mons Ararat, in cujus prætalto vertice Arca Noë, cessante terrarum eluvione consedisse perhibetur. Multi quoque in Armenia hac supersunt Catholici; quos tamen hæretici, Eutychiani potissimum, & Monothelitæ, Mahometani item, & Hebræi junctis viribus omnino exterminare nituntur.

VI.

VI. DIARBECHIA.

Quæ hodie regionis hujus facies?

Veteris Aſſyriæ partem, Meſopotamiam, Babyloniam, & Chaldæam complectitur, regio olim amæniſſima, & deliciis plena; hodie tamen cum ob colonorum ſocordiam, tum ob continuas Arabum graſſationes horrida, & inculta, uti regiones pleræque omnes Turcico imperio ſubjectæ. In tractu porro illo, ubi Euphrates, & Tigris confluunt, Paradiſus fuiſſe traditur; cujus tamen, uti & veteris Babilonis, Ninives, Edeſſæ, Ur, Haran, turris Babel &c. vix rudera exſtant.

§. II.

Reliquæ Aſiæ partes.

PERSIA.

1. *Qui regni hujus termini?*

Ad ortum Indus: ad Occaſum Tigris amnis: ad Boream mare Caſpium, & fluvius Oxus; ad Aſtrum Oceanus Indicus, & ſinus Perſicus.

2. *Quæ diviſio?*

Quinque olim partes præcipuas complectebatur: nempe 1) Ariam ad Ortum, ſive Indiam verſus, 2) Sogdianam maxime ad Septentrionem verſus, Scythiam, 3) Parthiam itidem ad Septentrionem juxta mare Caſpium, 4) Mediam ad Occaſum verſus Armeniam & Aſſyriam, 5) Perſidem ad Auſtrum verſus ſinum Perſicum, ad cujus fauces Armuſia, urbs quondam munitiſſima cum portu inſigni, Luſitanici tunc juris, ſita erat, quæ tamen, uti & plura alia anno 1622. Anglorum, Mahometanis magis, quam Catholicis faventium, conſilio & opera Luſitanis fuit erepta, & Chriſtiani nominis eſt hoſtibus tradita. Summatim Provinciæ erant ſepten-

ptendecim; quibus omnibus nova pridem nomina fuere imposita. Urbes præcipuæ fuere: Persepolis ab Alexandro M. scorti hortatu in cineres redacta; Ecbatana, Persiæ Regum sedes æstiva; & Susa, sedes hyberna. Hodierni regni Persici metropolis, sedesque, regia est Aspahamum.

3. Quod soli, & incolarum ingenium?

Fluvii in regno hoc amplissimo perpauci, iique in plures diducti rivos, ad agros nimio solis æstu torridos, & exsuccos humectandos. Provinciæ Boreales temperatiores sunt, ac fertiliores; Australes contra præfervidæ; quædam etiam desertæ, arenosæ, ac steriles. Incolæ mercaturæ potissimum se dedunt, longeque erga externos humaniores sunt, quam Turcæ, Ab his tamen ob diversam Alcorani, in cujus verba utrique jurant, expositionem, plurimum discrepant, acerbisque idcirco odiis se mutuo prosequuntur.

INDIA.

1. Quæ Indiæ divisio?

India a flumine Indo nomen trahens, quadrifariam dividi potest. 1) In Indiam Indum inter & Gangem Septentrionem versus; ubi magni Mogolis Imperium; de quo in Opusculo IV. meminimus. 2) In Peninsulam intra Gangem Occasum versus. 3) In Peninsulam extra Gangem Ortum versus. 4) In Indiam Insulanam.

2. Quid de Peninsula intra Gangem memorandum?

Peninsula hæc plurima complectitur regna; in quibus Lusitani ante annos amplius ducentos urbes, locaque alia non pauca Ecclesiæ Christi. Regisque Lusitanici imperio subdidere. At posteaquam Batavi longo post tempore Lusitanos pluribus in locis antiqua sua possessione exturbarunt, non Lusitanicæ solum sed Christianæ quoque res in Oriente plurimum accisæ fue-

fuerunt: Goa tamen, Archiepiſcopi, & Proregis ſedes, ſex munitiſſimis caſtellis, portuque inſigni inſtructa, in Luſitanorum adhuc poteſtate eſt; ubi & S. Franciſci Xaverii Indiarum Apoſtoli, ſanctitate, & miraculis toto terrarum orbe celebratiſſimi, corpus ab anno 1552. in hanc uſque diem incorruptum viſitur, trecentis lampadibus ad ejus tumulum jugiter ardentibus.

3. *Quæ regna nominatiora Peninſula ultra Gangem complectitur?*

A) Ad Septentrionem, Regnum Avæ, & Peguanum, 2) ad Auſtrum, Siamum, & Malacam, olim *Auream Cherſoneſum* dictam, 3) ad Ortum, Tunchinum, & Cochinchinam cum pluribus aliis regnis.

4. *Quæ Inſulæ celebriores in Oceano Indico?*

1) Maldivæ infra oram Malabaricam longo tractu ab Aquilone in Auſtrum porrectæ, & in tredecim ſeries diſtinctæ. 2) Ceylanus e regione oræ Piſcariæ, & Coromandeliæ Luſitanici primum juris, dein a Batavis occupata. 3) Sumatra, Borneum ex Aſiæ inſulis maxima, & Java infra Peninſulam extra Gangem. 4) Molucæ in magnas & parvas diviſæ. 5) Philippinæ Sinam inter & Molucas, & Mariæ Annæ inter Oceanum Orientalem, & mare Pacificum: quarum illæ a Philippo II. Rege, iſtæ a Maria Anna Regina Hiſpaniæ nomen duxere. His adjungimus inſulas Japonicas, quæ ultra Sinam Orientem verſus porrectæ uni ſubſunt Monarchæ.

5. *Quæ Indiæ fertilitas?*

Saccharo, oryza, goſſipio, ſerico, aromatis omnis generis; margaritis item, gemmisque pretioſiſſimis, auro, & argento &c. abundat. Sed vix uſquam gentium plantam, arboremque æque utilem reperias, atque illam, quæ nuces (*cocos* vocant) humani prope capitis magnitudine paſſim profert: namque & cibum, & potum, & veſtitum, & quidquid ferme ad ſuppellectilem

ctilem vel nauticam, vel domesticam necessarium est, sola suppeditat.

6. *Quid vero de religione dicendum restat?*

Jam inde a magni indiarum Apostoli Xaverii adventu homines illic innumeri ab Ethnica, & Mahometana superstitione ad veri Numinis cultum fuere adducti. At postquam hæretici Europæi in has quoque terras, quo Catholici dudum ante immensis sane sumptibus, laboribus, periculisque aditum sibi aperuere, pedem intulerunt, vera inde religio, fides, pietas &c. passim abire in exilium compulsa est irreparabili tot millium animarum exitio. In Japonia certe res Christiana tantopere floruit; ut primitiuam illam Ecclesiam in extremum hunc orbis angulum commigrasse crederes. Verum Hollandi falsis suis criminationibus, calumniis, obrectationibus, Japonum Monarcham eotandem impulere: ut multis Christianorum millibus immanissime trucidatis, & Christum, & ipsum adeo nomen *Christiani* Japonia universa proscripserit. Solis Hollandis, utpote qui non *Christianos*, sed *Hollandos* se esse palam diserteque profitentur, aditus in regnum hoc, quo per calcatum pergunt Christum, est concessus.

TARTARIA MAGNA.

Quid de hac memorandum?

Amplissima hæc Asiæ pars ad Occasum Moscovia, & mari Caspio: ad Austrum Persia, India, & Sina: ad Ortum, & septentrionem, mari Tartarico terminatur; dividiturque in partes plures vix nomine Europæis notas. Hic vetus illa Scythia citerior, sive intra Imaum, & ulterior sive extra Imaum montem: Serica item, populique Seres fuisse perhibentur. Tartari moribus sunt efferis, incultis, & barbaris. Carnes equorum & camelorum semicrudas cum lacte equino inter gulæ lautitias numerant.

SINA-

SINA.

Quinam imperii hujus termini?

Ab Oriente; & Meridie Oceanus Orientalis, qui & Sinensis a Sinis dictus; ab Occasu india: a Septentrione Tartaria magna, a qua muro illo, ad quingentas ferme leucas porrecto, sejungitur. Regio hæc tum rebus cæteris, tum præcipue serico tantopere abundat; ut hoc plerique omnes vestiri soleant. Herba *Thea*, & vasa fictilia; quæ *Porcelana* vocant, ex Sinis allata, præ cæteris commendantur. Potentissimi, vastissimique hujus Imperii metropolis, ac sedes regia Pechinum est; qua ampliorem, frequentioremque urbem Orbis non habet.

CAPUT XI.

Mappa Geographica Africæ

1. *Quis Africæ situs?*

Maxima hæc orbis terrarum Peninsula exiguo Isthmo Asiæ conjungitur, atque ad Septentrionem mari Mediterraneo: ad Ortum Erythræo, & indico: ad Occidentem, & Austrum Oceano Atlantico, & Æthiopico cingitur. Figura ejus in mappa Geographica accedit ad cordis similitudinem: cujus pars superior zonæ temperatæ Boreali, meditullium zonæ torridæ, pars inferior zonæ temperatæ Australi subjacet.

2. *Quæ præcipuæ Africæ flumina?*

1. Nilus, qui a Meridie in Septentrionem per Abyssiniam, Nubiam & Ægyptum procurrens, mare subit Mediterraneum. 2) Niger, qui ab Ortu Occasum versus, Nigritiam bifariam secans, in mare Atlanticum pluribus ostiis irrumpit.

3. *Quæ*

3. *Quæ Africæ magnitudo?*

Si terræ spatium metiare, triplo fere major est Europa, at si habitatorum numerum supputes, duplo forte minor censeri poterit. Nam vastissima illic terrarum spatia aut inculta jacent, aut arenis sterilibus obducuntur, aut nimio solis æstu torrentur, aut multiplici animalium noxiorum genere infestantur. Alicubi tamen, in locis præsertim maritimis, & ubi irrigua sunt flumina, mira soli fertilitas, ut proinde quidquid Africa sive boni, sive mali producit, *prodigiosum* dici possit.

4. *Quæ Afrorum indoles, & Religio?*

Quamdiu religio vera, quæ efferas etiam, atque indomitas gentes mansuefacit, atque ad omnem humanitatem informat, in Africa floruit, alia prorsus vitæ, morumque disciplina, & cultura viguit. At postquam & hæretica impietas, & Mahometana superstitio animos inficere cœpit, & corrumpere, mox ad ingenium Afri, pristinamque rediere barbariem. Hodie Mahometani in Barbaria præcipue, & Ægypto; in Abassia &c. Christiani; alibi etiam idolorum degunt cultores. Ii porro, qui Ægyptum, Barbariam, locaque finitima incolunt, albo, seu potius subflavo; reliqui nigro sunt colore.

5. *Quinam in Africa rerum potiuntur?*

1) Turcarum Imperator, cui Ægyptus paret, potissimaque Barbariæ pars vectigalis, & obnoxia est. 2) Rex Fesiæ, & Marochii. 3) Abassiæ, sive Abissiniæ Imperator. 4) Imperator Monomotapæ.

6. *Quæ Africæ divisio?*

Nos in superiorem, sive Borealem, & inferiorem, sive Australem dividimus. Alii aliter partiuntur.

§. I.

§. I.

Superior Africæ pars.

1. *Quot regiones hæc complectitur?*

Sex: 1) Barbariam, 2) Ægyptum, 3) Biledulgeridiam, 4) Zaaram, sive desertum, 5) Nigritiam, 5) Guineam.

2. *Ubi Barbaria sita est?*

Partem potissimam mari Mediterraneo circumjacet e regione Europæ. Regnum Fessanum, & Marocanum, ubi olim Mauritania Tingitana erat, juxta Oceanum Atlanticum versus fretum Herculeum porrigitur. Inde tres sequuntur Respublicæ: Algeriana, Tunetana, & Tripolitana, famosa Piratarum receptacula. In tractu algeriano, olim Numidia, & in hac urbes Hippon (hodie *Bona*) & Tagaste erant; illa Episcopatu, hæc natalibus S. Augustini clara. Haud procul urbe Tuneto Carthago stetit, urbs quondam nominatissima, Romæque æmula; cujus tamen non nisi rudera quædam exstant. Extrema Barbariæ pars, Ægyptum versus, est Barcana regio; ubi olim Lybia exterior, Cyrenaica, & Marmarica.

3. *Quid de Ægypto memoratu dignum occurrit?*

Ægyptus dividitur in inferiorem, mediam, & superiorem, quæ hodie *Said*, olim Thebais dicta est, tot virorum Sanctissimorum nutrix. Ac licet terra pluviis raro aut nunquam irrigetur; annua tamen inundatione Nili, qui sub æstivum solstitium intumescere incipit, mirum quantum fœcundatur. Regionis caput Cairus est, urbs totius Africæ amplissima. Inde haud procul absunt Pyramides miræ altitudinis. Alexandria porro, ab Alexandro M. ad oram maris Mediterranei exædificata, de pristino illo splendore plurimum deperdidit. Visebatur inde turris Pharos, mundi miraculum.

4. *Quid de Biledulgeridia, Zaara, Nigritia, & Guinea memorandum*

1) Biledulgeridia a dactylis, quibus abundat, nomen trahens, Barbariæ contermina est, longissimoque tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum protenditur. 3) Zaara, ubi olim Lycia interior, leones, tigrides, struthiones, variaque monstra alit: quibus homines indigenæ haud multum absimiles. 3) Nigritiam Niger amnis, perinde ac Nilus Ægyptum inundare dicitur, ac fœcundare, Incolæ Hispanis, ac Lusitanis plurima uendunt mancipia; quæ deinde in Americam transvecta, multis magnisque laboribus exercentur. 3) Guinea auro, ebore, rebusque aliis abundat; quocirca ab Europæis plurimum frequentatur; præsertim ab Anglis, Batavis, Danis, & Brandeburgis qui littoribus illis, *Oræ* præserim *Aureæ* ob aureas arenas sic nuncupatæ, plures arces munitissimas imposuere.

§. II.

Pars Africæ inferior, sive Æthiopia.

1. *Quot, qualesque regiones hæc continet?*

Itidem sex: nempe Nubiam. Abyssiniam, & Zanguebariam, quæ olim Æthiopia superior, seu interior appellabatur; regna item Congi, & Monomotapæ cum Cafreria, quæ Æthiopia interior, seu exterior nuncupabantur.

2. *Quid de his omnibus summatim dicendum?*

1) Nubia infra Ægyptum sita, rigatur Nilo, & Nubia amne, alitque camelos optimos. 2) Abyssinia, sive Æthiopia proprie dicta, Abyssinorum Imperatori paret; multæ tamen Provinciæ ab Imperio hoc, olim amplissimo, fuere avulsæ. 3) Zanguebaria Regio perampla, a Cafreria per longum tractum littoralem versus mare Arabicum protensa. Lusitani Mosambicum, pluraque alia loca obtinent. 4) Regnum Congi, quod fluvius Zairus cum aliis-amnibus minoribus

rigat,

rigat, fœcundatque. 5) Monomotapæ Imperium amplissimum, auri, argentique ferax. 6) Carreria, postrema Africæ pars, ab oriente, Meridie, & Occidente Æthiopico undique Oceano cingitur; ubi Promontorium Bonæ Spei maxime ad Austrum procurrens.

§. III.

Africæ Insulæ.

Quæ celebriores Africæ Insulæ?

1) Canariæ, sive fortunatæ, in Oceano Atlantico, Hispaniæ Regi subiectæ; quas inter eminet Tenerifa; ubi Picus, omnium, ut ajunt, montium altissimus. 2) Hesperides, sive Promontorii Viridis, quæ & Gorgones, sive Gorgades dictæ, itidem in Oceano Atlantico e regione Promontorii viridis in Nigritia. Subsunt Regi Lusitaniæ. 3) Madagascaria, sive S. Laurentii in Oceano Æthiopico, est ex præcipuis totius orbis Insulis. 4) Melita in mari Mediterraneo Siciliam inter, & Tripolin, fortissimum italiæ adversus Turcas, & Mauros Piratas propugnaculum. Hanc Carolus V. anno 1520. Equitibus Melitensibus cessit.

CAPUT XII.

Mappa Geographica Americæ.

1: *Quanam sub Zona sita est America?*
Sub Torrida, & duabus temperatis.

2. *Quis ejusdem situs?*

Ad Aquilonem Oceano Glaciali: ad Ortum Atlantico: ad Occasum Pacifico: ad Austrum freto, & mari Magellanico cingitur. Nobis Europæis ad Occidentem sita est: unde & india Occidentalis appellatur.

3. *Quinam præcipui Americæ fluvii?*

1) Canada, five fluvius S. Laurentii. 2) Fluvius Amazonum. 3) Fluvius Argenteus. 4) Fluvius Grandis.

4. *Ecquod terræ, & incolarum ingenium?*

Terra pro vario situ, cœlique positu alicubi rerum omnium feracissima, sterilis alibi, & infœcunda est. Incolæ, tametsi ad res proprio Marte, & arte inveniendas minus sint prompti, & expediti; aliorum tamen opera artificiosissima examussim norunt imitari. Ante Europæorum in has terras adventum vivebant ferarum ritu; at nunc iis in locis, quæ Catholici *Missionarii* lustrarunt, informaruntque, vitam ducunt admodum honestam.

5. *Quæ ibidem Religio?*

Olim mera hic erat barbaries, summa rerum omnium ignoratio, & immensum fœdissimarum superstitionum chaos. At postquam Hispaniæ, Galliæ, & Lusitaniæ Reges religiosissimi. Provincias illas, recens detectas, & Ecclesiæ Christi inprimis, & suo subdidere imperio, Religio ubique Catholica floret, majoraque in dies capit incrementa. Atque hinc Agnoscere licet miram Dei, Ecclesiam suam nunquam deserentis, Providentiam: quippe jam inde a tempore illo, quo apostatarum omnium coryphæus Lucifer *in lateribus Aquilonis*, sive extremo Europæ angulo per Lutherum aliosque *Emissarios* veræ fidei lumen omnino extinctum ibat; Deus in Asia, Africa, & America ad extremum nempe Orientem, Meridiem, & Occidentem per tot *Missionarios*, Virosque Apostolicos multas hominum myriades puri, sincerique Evangelii luce collustravit.

6. *Quæ Americæ divisio?*

Dividitur generatim in duas prægrandes Peninsulas, tenui Isthmo Panamam inter & Portum Pulchrum connexas. Quæ ad Boream procurrit, Ameri-

ca

ca Septentrionalis, sive Mexicana, quæ vero ad Austrum porrigitur, America Australis, sive Peruana appellatur.

§. I.

America Borealis.

1. *Quasnam regiones complectitur?*

1 (Canadam, sive novam Franciam, quæ Gallorum est. 2) Virginiam, quæ Anglorum. 3) Floridam, Novum Mexicum & Novam Hispaniam, sive regnum Mexicanum, quæ Hispanorum sunt, & duabus priori bus fertilitate, divitiis &c. longe præstant.

2. *Quæ Insulæ Ameritæ Borealis?*

1) Europæ maxime vicinæ sunt Azores, quæ & Insulæ accipitium ob horum copiam, & Flandriæ, quod a Flandris inventæ sunt, appellantur. Subsunt Regi Lusitaniæ, & ab aliis inter Africæ insulas numerantur. 2) Insulæ Lucajæ. 3) Antillæ majores, & minores. Harum pleræque sunt admodum frugiferæ, & partim Hispanis, partim Gallis, Anglis, & Batavis &c. subjectæ. 4) Californiam, tractu longissimo prope novum Mexicum a Borea in Austrum porrectam, nonnulli Peninsulam esse perhibent.

§. II.

America Australis.

1. *Quæ ejusdem regiones præcipuæ?*

1) Terra Firma, sive Castulla Aurea. 2) Paraquaya, sive Paraquaria, 3) Terra Magellanica. 4) Chile, & 5) Perua, sive regnum Peruanum, Hispanicæ sunt ditionis; 6) Brasilia vero Lusitanicæ.

2. *Quænam has inter rgiones principatum tenet?*

Regnum Peruanum rebus omnibus affluens, plurimisque & auri & argenti fodinis dives, in monte præsertim Potosio, ubi venæ argenti inexhaustæ.

CAPUT XIII.

De Regionibus incognitis.

1. *Quot sunt hujusmodi regiones.*

1) Arcticæ, sive Boreales, quæ Polo Arctico, 2) Antarcticæ, sive Australes, quæ Polo Antarctico circumjacent. Vocantur *incognitæ*, quia perpauca de iis explorata habemus.

2. *Quæ regiones incognitæ ad Polum Arcticum?*

1) Spitzberga, seu *Montes acuti* inter Novam Zemblam ad Ortum, & Grœnlandiam ad Occasum. 2) Nova Zembla, Moscoviæ Septentrionali fere adjacet, a qua freto Vaigatio dirimitur. 3) Jesonis Regio, ultra Japoniam, Septentrionem versus, excurrit. 4) Groria, sive Grœnlandia ultra Europam, & Americam Borealem porrigitur. 5) Islandia Insula Norwegiam, & Grœnlandiam interjacet. Hanc veterem illam Thulem nonnulli autumant. Est ibi Hecla mons ignivomus.

3. *Quales hæ regiones?*

Perfrigidæ admodum. Quæ in a causa est, quod minus adhuc sint cognitæ: cum ob vehemens frigus, & glaciem vix adiri possint. Hollandi quidem aliquot abhinc annis Spitzbergam usque, & Novam Zemblam penetrarunt; sed commorari diutius haud poterant. Ob nives perpetuas ursi ibi, aliæque bestiæ albescunt. Balenas ad Spitzbergam magno numero mari innatantes Batavi æstate capiunt. Indigenæ asperis, & incultis sunt moribus, atque Idololatriæ ut plurimum deditti.

4. *Quæ regiones incognitæ ad Polum Antarcticum?*

1) Nova Guinea infra Asiam Ortum versus sita est. 2) Carpentaria versus Polum Antarcticum longius excur-

currit. 3) Inſulæ Salamonis Novam Guineam. & Americam Auſtralem interjacent. 4) Quiri Regio, ſeu Terra Auſtralis Spiritus Sancti infra Inſulas Salomonis, & 5) infra illam nova Zelandia Polum verſus protenditur. 6) Nova Hollandia, rerum omnium egentiſſima, infra Inſulas aſiaticas & Novam Guineam Occaſum verſus ſita eſt. 7) Ignium Regio inſula ampliſſima eſt, fretum Magellanicum inter & Mæreum, ſive S. Vincentii. 8) Diemeni regio infra Novam Hollandiam, Polum verſus porrigitur, &c.

F I N I S

INDEX

Capitum hujus Opuſculi.

PARS. I.

De Globo

PARS II.

De Mappis ſeu Chartis Geographicis.

VIII.

Ana-

Omnia ad majorem Dei
Gloriam.

F